

Északi-osztják nyelvtanulmányok.

(Ötödik közlemény.)

I. Szövegek.

a) Obdorszk vidékéről.

11. *uätli-igi çontəy-mou lälna iorətla.*

uätli-igi uetsät çuibi uasna ol, uul iijəl pilna çäβ uèrləyən. iijəl pèlè lauəl: «çäβ-ki uèrlən, çäβən padəl kul āt ol, luβ-ki uèrlən, luβən nvləl kul āt ol!» iijəl lauəl: «ōijəm nəy'k-pèlək luβ çodj twiła? luβ uèrla, alt tās ol, luβ uèrla, alt oçəl ol!»

iijəl lauəl: «sidi-ki ollən, tām çol'təy tvlna, tām läləy iisna ləuəltiijdən tvçana lälna ētläijən-ki, al-uèlläijən, iorç-ki çontlən, luβən-ki sugələl, ādəm əm'p'-idi əl-uèlläijən! çäβən-ki oçəl, təglj

11. Vatli-öregre kondavidéki ellenség támad.

Vatli-öreg ötszáz emberes városban él (tk. van), az öregebbik fiával együtt csónakot csinálnak. A fiának mondja: «Ha csónakot csinálsz, a csónakod feneke vastag legyen! Ha evezőt csinálsz, az eveződ nyele vastag legyen!» A fia szól: «Vörösfenyő hasából készült evezőnk hogyan lenne? Ha evezőt csinálunk (tk. evező csináltatik), akár vastag (?) legyen [az], ha evezőt csinálunk, akár vékony legyen [az]!»

Az apja [így] szól: «Ha így leszel, ebben a vészes esztendőben, ebben a háborús világban evezgetésed alkalmával ha ellenség támad reád, csak megöletel, ha visszafelé menekülsz és az eveződ eltörik, úgy megölnek, mint a rossz ebet! A csónakod ha vékony, könnyen eltörik, veréblelked végét könnyen veszik.

šugàlèl, siski-lil àlyən tàgli uila! mà iàsnyəm àt žòl'sèn, mà potram àt nòmsèn, sormən çou òs lölən!»

ižval lauəl: «purəs nènyçoi ar nvməs çun tvijl? manèm àt òntli!»

iski-tvl sòžən çoləl, mèlak uət rmuəl ponla. tvl pidəm iski länš lolda pitl. kāmən iṽntti ar naurèm èuəlt uətli-igi çodi žòl-ləli: mardī mou ar uai matti lār-çalèu ar puçət landəy Ās uəł pèlè puçtəy uai ar puçət manda pitməl šətl, lār-çalèu raçmənəy nvy nvyman mandel šətl. si iubel matti mardī-mou toçləy ar uaièu iorətmał šətl.

uas āri ar naurèməl uəs uèlmən ar òr't uəs uèlda pitməl šətl, çanžəy çonəš ās-lən'di ar puçət landəy šərəs muəl pèlè ai nālməš iəm uai loiman mandel šətl. landəy Ās iðnygeu landəy šərəs uəł pèlè matti tuuəm šətl.

uətli-igi nvməsł: «mà lölən çəš uèrdi òr'tl òsəm, çəš àt uèrləm lölən!» ieža ol, èyi lila šunəy ònš iorətł, pny çoni šunəy

Bárcsak az én szómat meghallgatnád (tk. meghallgattad volna), az én beszédemet eszedben tartanád, a halálod soká következ-
nék be!»

A fia [igy] szól: «Öreg embernek sok esze hogyan volna? engemet ne taníts!»

A hideg tél darabja (tk. téldarabod) elfogy, meleg szél fúvása támad. A télen esett hideg hó olvadni kezd. A künn játszó sok gyermektől Vatlí-öreg miképpen hallja: a délvidéki sok állat (= költöző madarak), a tavi csüllő-madár sok falkája a táplálékos Ob torkolata felé falkás madár sok falkája menni kezdett, hallszik, a tavi csüllő-madár rikoltó nevetését nevetve mennek, hallszik. Majd ezután meg a délvidéki szárnyas sok állatunk megérkezte hallszik.

A város sok gyermeke, récze ölö sok fejedelemlhős, réczét kezdtek vadászni (tk. ölni), hallszik. A tarka hasú obi lúd sok falkája a táplálékos tenger torkolata felé kis nyelvű jó állatot [é. éneket] énekelvén megy, hallszik. A táplálékos Obunk jege a táplálékos tenger torkolata felé már elvitetett, hallszik.

Vatlí-öreg gondolkozik: «Én mintha csónakcsináló feje-
delemlhős volnék, hadd csináljak [hát] csónakot! Egy kis idő
mulva a leányevő bőséges halszállás megérkezik, a fiú gyom-

óns̄ ior̄stl. xoltipi iam xàß mà ant twiləm, iəŋ'k-xul ueldi kàzəŋ xui ősəm vndi, or-uai ueldi kàzəŋ ər't ősəm kuš. libəŋ xət libəmna xoiman purəs̄ loŋ əlɣəlna pitləm.

luy ior̄əŋ iam uai twiəŋ iux palàttì ioxtəs, uətli-igi iməl pələ lauəl: «imi, nuy lölən twi sārəltəm nóŋ-à kəuərtlən lölən!» iməl lauəl: «sārəltəm nóŋ-à lidi-kəmna ant olda uufsisən. matti mou əuəlt tanŋà ər mur təlbi xəßna [iŋŋ'əm] ər ər't luy kəuə-rəm nai mandi əuəlt sārəm nóŋ-à sārəltal, si twŋŋà sārətliləəm? olmēmən əuəlt nŋŋən xund ant ərđəliŋsəm!»

uətli-igi lauəl: «mà pərtsəm kəuərda, ant-ki kəuərtlən, nŋ-nən tut-iux tūdi ləuə ou silna ləskələm, xət-şvrəmna scda am'sà! iam nóŋ-à lidi iəsəm, noŋos-tūdi iəsəm wantman am'sà!»

iməl səm-iəŋ'gal mŋŋxman noŋ-ləiəmdəs, rədəŋ xət əlɣəlna tutt noŋ-ŋ'səli, put nix-tarar'səli. kim-ətliŋs, iŋŋ'əs, sārəm nóŋ-à uət mēuəl, or-koləŋ uət mēuəl lŋŋəldəs. əuətlisli, pŋŋəl'səli, nix-ləskəsli. nəŋ'k-iŋŋi lūməŋ tut pon'sa, xəl-iŋŋi lūməŋ tut ŋ'sa.

rának való bőséges halszállás megérkezik, keczehálóval halászó jó csónakom nincs, pedig vízi halat fogó (tk. ölt) vigasságos ember volnék, erdei állatot ölt vigasságos fejedelemhős vagyok bár. A belsős házam belsejében fekvén öreg csont végére jutok.»

A nyári erős jó nap tetős fa magasságnyira jutott, Vatlí-öreg a feleségéhez [így] szól: «Asszony, te bizony a tavaszszal szárított húst megfőzhetnéd!» A felesége mondja: «Nem akartad, hogy evéshez mérten [elég] száraz hús legyen. Valamely vidéken talán a sok néppel teli csónakon [odajárt] sok fejedelemhős a nyári meleg napon száraz húst szárít, talán azokat szárítsam meg? Mióta [csak] vagyunk, mikor nem becsültelek meg tégedet?»

Vatlí-öreg [így] szól: «Én főzni parancsoltalak, ha nem főzöl, téged, mint [egy] tűzifa hordó szolgálót az ajtó szélére hajítlak, a házam küszöbén ott ülj! a jó husért nyúló kezemet, [a falatot] fölfelé [é. a szájamhoz] vivő kezemet nézven ülj!»

A felesége a könnyét (tk. szem vizét) törülvén hirtelen fölállott, a tűzhelyes házban a tűzét fölgújtotta, a fazekat föl-akasztotta. Ki-ki ment, [oda]járt, a száraz húsból öt mellet, az erdei rénszarvas öt mellét hozta be. Elvagdalta, megszurkálta, földobálta [a fazékba]. Vörösfenyőfából lángos tüzet rakott, fekete fenyőfából lángos tüzet gyújtott.

kāuərmal iʊbina, posmal iʊbina uədi-āləm'sa, nəŋ'k-pələk
 ɣoŋ ānna ɣɔn'sa. uətli igi elti ɣōlēm mēuəl ɣɔn'sa. uətli-igi ŋɔŋ-
 man noɣ-ām'səs, sātɔŋ kēžəl lōɣəftəsli, iməl ɪ noɣà lidi ɛuəlt ān
 àlŋəl ɣuràina ɣatt'səsli, tal uyləl loɣlɪlɪl ɣondzà ɣatməs. «ɣɛ,
 ɣɛ, imi-lagè, kāuərdəm pudən siməl olmal!»

iàsl mōŋɣəs, oɣəl ɣoʒəŋ-nvri pèlù kēratsəli, iɣəl pèlù lauəl:
 «uèldi uai uèldi òr't ēnməldiɪsəm, uèldi iəŋ'k-ɣul uèldi òr't ēn-
 məltəm, ittam ɛui lila òŋmən iɔɣtəs, landəŋ Ās pələkmanna nōbət
 ɣuimən ɣoldɪlɪəm pan twisəmən, kət ɣàβi kàzəŋ iɔs iŋɣà lōlən
 iŋŋ'ləmən, loŋəŋ oɣpi ār sōɣ uèlda iŋŋ'ləmən-sà!»

iɣəl lauəl: «ɣì, ɣì! àzi pà nŋɣ ɣàβ ant twilən, molana
 manlən?» uətli-igi lauəl: «ɣàβ ant twiləm? kət iuɣ ɛuəlt àldəm
 ɣàβəm ol, sidəm twiləm.» iɣəl lauəl: «uul vndi.» loŋ lauəl:
 «uul-ki, mət iəm, uèləm ɣuləm lètlēm, ləŋkəm āt ol!»

uətli-igi sōmətlɪl, ɣanzəŋ uai sōmətl, aləŋ uai sōmətl.

Miután [föl]forrott, miután megfőtt [t. i. a fazék], levette
 [a tűzről], vörös fenyőhasábból készült hosszúkás tálba merte.
 Vatlí-öregnek három mellett talált. Vatlí-öreg nevetve fölült [a
 padkán], hüvelyes kését elővette, [s] miközben a felesége egy
 falatot (tk. húst) eszik, a tál végét erővel megcsapta, üres száját
 rágicsálva hanyatt dült. «He, he! asszonykám, a főzött fazekad
 kevés volt.»

A kezét megtörülte, fejét az oldalsó padka felé fordította,
 a fiához [igy] szól: «Ölnivaló vadat élő fejedelemlémet nevel-
 gettem, ölnivaló vízi halat fogó (tk. élő) fejedelemlémet ne-
 veltem föl, íme a leányevő halszállásunk megérkezett, a táplá-
 lékos Obunk felén (tk. Ob-felünkön) ősemberünk halászta föve-
 nyes partunk van, két csónakos vigasságos útat együtt járjunk
 mi ketten, csontos fejű sok tokhalat fogni (tk. ölni) nosza
 menjünk!»

A fia szól: «Hi, hi! atyus, neked csónakod sincs, min
 mégysz?» Vatlí-öreg mondja: «Nincs csónakom? két fából össze-
 rótt csónakom van, [hát] ezem van.» A fia szól: «Az talán nagy
 [is] lesz.» Ő [azt] mondja: «Ha nagy, annál jobb, a megölt
 halamat rakom bele, tágas hadd legyen!»

Vatlí-öreg öltözködik, tarka botost húz föl, ragyogó (?) botost

kimbəŋ ɣət kimbəlna kāmən ɛtl, iɣəl pà lou iubəlna pà ɛtl, andəβ-sil aɣ iɣəl lou iubəlna ɣəl'ləman ɯuràtl: «àzi, mà pà iiləm.» uətli-igi lauəl: «ɣeɣi, iɣilap-ɣoɣ! nɯɣ uèldi ɯai uèldi-louàt and ɔsən, tàm tələŋ pōɣəl àlɣənnə tàdà iɯndà! sārəm mou taz-tənnə tàdà iɯndà!»

uətli-igi sitlna panna nɣk-sòsl, ɯul iɣəl ielta sòsl. lār-ɣalèu moɣla (?) nɯɣ nɯɣtal ɣàtl. uətli igi nɯmsəl: «malaɣi nɯɣəl?» iɣoɣ-s-uandiɣil: nəmɔza andəm.

pà sòsməl, sòstal svɣət pà nɯmsəl: «kur-iətləŋləm ɣoza mola ɣaiɣil!» iɣoɣ-nɣgərməl: pənəŋ málšəŋ pənl ɣoza aɣ iɣəl toɣi-kunžəməməl, iɣo-túdi iətləŋna ɣaiɣiləla uèšl lār-mou iəm soɣta lillaməl, kanzəm mou iəm ɣiš lillaməl.

uətli-igi iɣoɣ-kàrəməl, iəsna kətləm'ləli, ɣos-mənəməli, kət kur ɣuəlt kətlman iɣoɣl iɣətti ɣouàtnə iɣoɣ-s-ləskəllə. nɯmsəl nɯmsəl: «si pittən toɣəna ɣvllən-ki, ɣvlà! àzəl iāzəŋ ant ɣòləm

húz föl. A külsős ház kültájára kimegy, a fia is megy ki utána, bölcösözéli kis fia is sírva törekszik utána: «Atyus, én is megyek (tk. jövök).» Vatlí-öreg [így] szól: «Hej, apátlan ember [káromkodó szó]! te [még] ölnivaló vadat öló nagyságnyira nem nőttél (tk. nem vagy), ezen a teli falud végén (tk. falu-végeden) itt játszál! Száraz földed darabján itt játszál!»

Vatlí-öreg erre a fővenypart felé megy lefelé, az öregebbik fia lépdel utána. [Egyszer csak] a tavi csüllőmadár szíves (?) nevetését neveti, hallszik. Vatlí-öreg gondolkozik: «Miért nevet?» Visszatekinget: semmi sincs.

Megint lépdel, lépdelése közben megint gondolkozik: «A két sarkamhoz [ugyan] mi ütődik?» Hátratekint: a szegélyes málicza-subája szegélyéhez a kis fia odakapkodott, a hátra maradó (tk. visszavivő) sarkába ütődik, az arca áradványföld jó sarával van borítva, száraz föld jó fővenyével van borítva.

Vatlí-öreg visszafordul, kézzel megragadja, lerázza [magáról], a két lábánál fogva megragadva olyan messzire dobja vissza, a mennyire csak bírja (tk. ereje érő messziségre). [Így] gondolkozik: «Esésed helyén ha meghalsz, [hát] halj meg! Az atyja szavára nem hallgató micsoda gyerek van (é. milyen gyerek az,

*mola naurēm ol? uullē-ki iil, manēm uèll, iāsngem ant çòllēli
i-çvlda lvsksēm.»*

*tòdà pitmal tvrāna kàt kurl elti pidēs, svsna nōrāml, ànggēl
tvīm moçla nvç nōçman nōrāml. mà iūiēl-lāuēt lāuētlem: «iūiēn-
mōn àm'p'-çuiēm manēm pānēy çui tēlam èuēt çolna iōçl-tāllēli!»*

*tār çon-lōç sēila pan oçāllēm, çōlēm iux àltnāy, kàt iux
àltnāy çāβēm noç-puśmālem, sommē āmātsēm, òr't āmāstl nāmāk'
tēçl lēçātsēm, òr't āmāstl iēm lol-pām pon'sēm. nēl puś pōlēm
soçēm pon uīsēm, çōlēm uōspi çolti keu laimāy koli pōn nāmēm
ātlēm, uçy (?) çāβ soppē lol uōdāt uōdēy sārāl ponlēm, vçy
iēy'k sōβalna çāβēm nik-tāllēm, sās-mvlāt mvl iēy'k nik-rvçksēm,
libēy çāβ libēmna nōmēm lēllēm. iīçm lou tvīmāl toçlēy uai
çanzāy çāβ nāmēm lēlēs, kàt çuii kāzēy iōs lāuētlemēm.*

*landēy Āe pā-pēlgis lāuētlemēm, svçl't iuxēy iēm pōçr
(kàt Āçyēn kut-pōçr) iōçtlēmēm. oçy pan oçl èuēt çōlēm puś*

ki az atyja szavára nem hallgat)? Ha nagyobb lesz, engem [is] megöl, a szómat nem hallgatja meg, egy halálíg [oda] vetettem.»

A mikor odaesett, a két lábára esett, hátrafelé iramodik, az anyja bírta szíves (?) nevetést nevetve fut. Én az apja szidásával szidom: «Apád f . . . a, ebemberem, engem még a szegélyes öltözékem szegélyénél fogva visszatart!»

A daru-bögye [forma] csöndes (?) fövenypartra szállok, a három fából összerótt, a két fából összerótt ladikomat fölnyitom, egyenesre fölállítottam, fejedelemhős ülő puha fészket készítek, a fejedelemhős ülő ladikközbe [való] jó füvet tettem. A négysoros kenderczérnából [font] kecze-hálómat fogtam, a három nyílású halászó kő állta kötéllel ellátott keczehálómat leemelem [t. i. a tartóról], a ladikon keresztül ölszélességű széles deszkát teszek, sodrós vízdarabba a ladikomat behúszom, térdig [érő] mélységű mély vizet gázoltam, a belsős ladikom belsejébe fölülök. A fiam az ő birtokában volt szárnyas állat (é. madár) rajzos csónakjára fölült, két emberes vigasságos úton evezünk mi ketten.

A táplálékos Ob tulsó felére evezünk, fűzfás jó szigetre (a két Ob közötti sziget) jutunk. A fejes fövenypart feje irányában, a háromszoros czérnából [font] keczehálóinkat behelyezzük, a

soyməβ iam pənlamən il-pənləlmən, χōlēm uəspi uəzəy keulamən il-ēslləlmən, loyəy oxpi ar səχ kəslna pitsəmən, uəs-əyηəβ ar uis kəslna pitsəmən.

iəy'k-ivləβ ai χul uəldəmən kutna, iijəm χodi lauəl: «àzi, mà uantəmna Ās kudəβ χas-iuxəy pōγər ox euəlt χas-iuxəy mou-ivl əlyəl euəlt təl-lələm ləbət χəβ ētmel nila.»

mà aiiv ant uilivisəm, uyal ələy i iāzəy layməm andəm-mətə-pà iəy'k-χul uəldi kəzəy ios mətə laisəm.

kimətti iijəm χodi lauəl: «àzi, mà uantəmna χəntəy-mou euəlt ləbət əltənəy χəβ-təl ləlna si iisaimən! χəntəmən!» mà pələm-iar ələyηa χōldəm andəm. nēməza iāsəyəl mà ant pōdər'ləm.

χəntəy mou ləbət əltənəy χəβtəl ar or'dən lər-χaləy moχla ivχ ivχman ti si ləuəltlət, χodi lauələt: «χi! χi! uətli-igi olmən-χoi(?) sət nōbət euəlt vberlivisən, ittam χodi landəy Ās kutpəlna moχətməy-lamba, iijen sēyəm nəy'k-iux al'ən libina iērəmmən-lamba!»

három nyílású nyílásos köveinket leeresztjük [t. i. a vízbe], a csontos fejű sok tokhal vigasságába estünk, a keskeny állú sok lazac vigasságába estünk.

Vizes orrú kis halat fogásunk közben a fiam miképpen szól: «Atyus, a mint látom (tk. láttamra) az Obközépi fűzfás sziget feje irányában, a fűzfás földnyelv (tk. föld-orr) végén, teli ült hét csónak jött ki, [úgy] látszik.»

Én kicsibe sem vettem, száj végére való egy szót se mondtam, vízi halat fogó vigasságos útra méginkább [ki]álltam.

Másodszor a fiam miképpen szól: «Atyus, a mint látom (tk. láttamra), a Konda vidékéről hét nagy (tk. összerótt) csónakkal teli ellenség jött reánk im! Meneküljünk!» Én a fülem botját se mozdítom (tk. a fülem oldalának végével nem hallom). Semmi szót se beszélek.

A kondavidéki hét nagy (tk. összerótt) csónakkal teli sok fejedelemlősöd tavi csüllő-madár kedves (?) nevetését nevetvén erre felé (tk. ide) eveznek im, miképpen szólnak: «Hi, hi! Vatli-öreg, mióta csak vagy, száz év (tk. kor) óta ügyeskedtél, most íme a táplálékos Ob közepén mégis mintha elcsíptünk volna, az apád fonta vörösfenyő deszkádon [é. ladikodban] feledkeztél.»

ijəm si-kəmna laul: «çi! çi! àzi, çaltsamən(?) manda mäsəs.» mà çodi lauləm: «içilap çui moçi mola əngəsən? mandi-mosa uəran-ki ol, mandən.» ijəm sitlna si iāzə çölmäl-kəmna, çoltəm pönl nok-äləmləli, çäβ libina lnskəlli. Äs pä-pəlgis läulməl.

lou läulməmal svət lou euəltəl əlləm, luβ-tvi euəlt əlləm or-çät louät är çum'p' çöntəy-mou läbət çäβən ivläl-ki sokla, landəy Äs iēməy iəŋ'k ivlna pitl, sēuəsəl-ki längətla (v. längəltla), çuləy Äs iēməy iəŋ'k ivlna pitl, çäβläl lər-sü palätna vmarləsəiät.

çöntəy moç läbət çäβ är ör'dən çodi laulat: «içəl çodi ät manl-sä! uätli-igi lou seuyəy oç-taxtəl uilu-sä! lou tvjmal luk-pun çanžəy täləl uilu.» iəndəy iöçəl iändiläl uisläl, tiyat-pat nəuè toçləβ är näl svnzəy iöçəl svnzəl elti pon'säläl. mà nvməsləm: «täm siski-är ör'tna si ueldəm-lamba.»

mä-sä çolti-pönəm noç-tälləm, iəŋ'gəl-ki çut lnl euəlt nömən

A fiam ezenközben mondja: «Hi, hi! atyus, merre kellene mennünk?» Én miképpen szólok: «Atyátlan emberfia mit kérdezed? Ha menni való dolgod van, [hát] mégy.» A fiam aztán, a mint ezt a szót hallotta, a keczehálóját fölemeli, a csónakba dobja, az Ob túlsó felére evezett.

Miközben evezett, a töle támadt (tk. emelkedett), az evező hegyétől támadt, szamojéd sátor nagyságú sok hullám ha a kondavidéki hét csónak orrához ütközik (?), a táplálékos Ob szentséges vize bele esik [t. i. a csónakba], ha a kormányát hasítja, a halas Ob szentséges vize bele esik, csónakjaik a fonás magasságáig elmerültek.

A kondavidéki hét csónakod sok fejedelme miképpen szól: «A fia [csak] hadd menjen! Vatli-öregnek az ő hajfonatos feje darabját vegyük csak! Az ő birtokában [levő] fajt pihétől tarka ruháját vegyük.» Ideges ijjuk idegeit fogták, a tegez fenéken [levő] fehér tollú sok nyilat háta ijuk hátára tették. Én gondolkozom: «Éttől a madár-sok fejedelemböstől még utóbb is megöletem.»

Nosza én a keczehálómat fölhúzom, a hat ölmélységű vízből (tk. a vize hat ölnyi) fölhúztam, a fenekes csónakom fene-

tál'səm, libəy zàβ libəmna lvsksəm. zəntəy-mou ār òr't lauləl: «ittam zodi pütli-igi zol manlən? tozósən-tüšən mandüidəna mola vndəs? àzən tvim ul loy'kna zun uiläizən?»

āz zàβ kudətna luyaltsim, mà lauləm: «zəntəy-mou ār ñaurəməm, mà svà sè ñozlələm.» mur lauləl: «ñozlədəna ittam zodi mola vndəs, lauləmədəna mola vndəs? tozi ñozlələn, zàβ zoza zailən.»

mà i sàs-pələkna aməssəm, aī zui tvim iorəmna lauləmləm, landəy Ās vu-svsna kərəməsəm, zàβəm puləy l'kməm zàβ zožəyis kuš laulətsət, àltəy zàβəmna elti mantsalam, sēuərāntəm (sēuərānti?) zui kuš sēuərāndəs, sidi si man'səm. landəy Ās mvl iəy'kna vudi zui vūəl, zəl'lədi zui zəl'ləl. nāməltəšik zotl mandidi ioro-kərəmələm, mà euəltəm əlləm ār zum'β'na zəntəy mou kət zàβən zumdə lvsələm, zatsə edəm luyərəy ār zui selta züləs.

Ās kudəzna iorətməm kəmna oim nəy'k-pələgəl luβ, uaiəy

kebe dobtam. A kondavidéki sok fejedelehmős [igy] szól: «No hát Vatli-öreg hová mégy? Ide-odatekingetvén mi segítséget [látsz]? Az atyád birtokában volt öreg bálvány hogyan venne oltalmába?»

A sok csónak egészen közrefog, én [igy] szólok: «Kondavidéki sok gyermekem, én aztán [majd] arrafelé tartok.» A nép [igy] szól: «Ha arrafelé indulsz is, mit nyersz vele, ha arra evezel is, mit nyersz vele (tk. evezésedben mi segítség van)? Ha oda tartasz, csónakba ütközöl.»

Én az egyik feltérdemre ültem, fiatalkori erőmmel (tk. ifjú koromban bírt erőmmel) evezek, a táplálékos Ob torkolata felé (tk. folyása irányába) fordultam, a ladikom irányába esett csónakban félre eveztek bár, összerótt ladikkommal rájuk mentem. A vagdalkozó ember jóllehet vagdalkozott, ilyen mentem im. A táplálékos Ob mély vizében az üvöltő ember üvölt, a síró ember sír. Egy kissé alább nyugat felé (tk. nap mente szerint) visszafordulok, az én tölem támadt sok hullámmal kondavidéki két csónakot fölfordítok, a honnan termett pánczélos sok ember aztán a vízbe merült (tk. bukott).

A mint az Ob közepére értem, a . . . vörösfenyő hasábból [csinált] evezöm, száras evezöm a közepén, nyeles evezöm a

luβ kutpəl əuəlt, nɔləŋ luβ kutpəl əuəlt soppì mārəməs. vɔ-nāβtəm
 iuz sòβəl xaɔməsəm.

χòntəŋ-moɔ àr òr't laudel šàtl: «χei, iuilap χui moɔi-sà
 uətli-igi àrdàmnièu-lamba-sà, luβli χàβ pitmən-lamba.» si-kəmna
 ləu ti uànàməmél-kəmna, χàβ-padi χoza iàsəm mètsəsəm, ai-χui
 pvràna tviməm pɔzàr-kulàt kòrdi uaiβi, kòrdi nɔlbi nɔləŋ luβ
 nòmən tàl'səm. χòntəŋ-moɔ àr òr't pèlà χodi lauləm: «χì! χì!
 ai-χui olməmna tviməm luβ-sòβ-lagəm uèlis si uisəm, nozlasta
 litladi-ki, nozlastadi!»

iør-χui uejəmna ləuəlmələm, toɔos əlɔis səməm pəiutləm,
 iɔŋəm kutpəŋ Às tombəlna top pidiliiməl, luβəl mārəməl. mà
 iudəm svɔt χodi lauəl: «iɔi! àzi manəm uiià! luβəm šugələs,
 sàrəm χàβ-padənna manəm uiià!»

mà loɔ χàβəl χvnnan seltta manləm, χoşŋəŋ χàβ χoşŋəl
 əuəlt seltta manləm. mà lauləm: «χodi-svɔt uiləm, matta nɔŋən
 iàsən-iet ènməltməmna χund ant lausəm: «χàβ-ki uèrlən, χàβən

közepénél kettétörött. A víz folyása úsztatta fadarabját ki-
 halásztam.

A kondavidéki sok fejedelehmős beszéde hallszik: «Hej!
 apátlan ember fia Vatli-öreg, ha jól látjuk, mintha evezőtlen
 csónakba estél volna!» Ezenközben ők a mint közeledtek [felém],
 a ladikom fenekébe nyúlok (tk. dugom a kezemet), fiatal (tk.
 gyerek-ember) koromban használt ököl-vastagságú vasfogantyúval
 [ellátott], vasnyelű nyeles evezőmet előhúztam, a kondavidéki
 sok fejedelehmősnek miképpen szólok: «He, he! gyerekember
 koromban használt evezőcskémet im csak az imént vettem elő,
 ha üldözni akartok, hát üldözzetek!»

Erős ember erőmmel evezni kezdek, arrafelé előre vetem
 a szememet, a fiam az Ob közepén alig hogy túl jutott (tk. esett),
 az evezője eltörött. A mint én [arrafelé] megyek, miképpen szól:
 «Hej! atyus, engemet végy föl [t. i. ladikodba], az evezőm el-
 törött, a ladikod száraz fenekébe végy föl engemet!»

Én az ő csónakját megérintve onnét megyek [tovább],
 oldalas csónakja oldala mellett megyek [tovább]. Én [igy] szó-
 lok: «Hogyan vennélek föl? [lám] egykor, midőn kézizmodat
 neveltem, nem mondtam-e: «ha csónakot csinálsz, a csónakod

*kul át ol! luβ-ki uèrlan, luβan kul át ol!» luβan-ki màrtas, tà
 tpràna tàdà át uèllàzan! — luβrøn çui tēlan, aī sēmbi iēm lu-
 çarən àl miū! iēm òr't-puχ iēm lìlən àl át çvləl!» mà iùbəmna
 çul'ləman sidì si çaišmal šàtl, niη àridi-idi çul'ləman çaišmal šàtl.*

*çontəy-mou iəl çàβna ləl-tur vuman siçēməsa, seuy oç
 ant madalna, luβrøn çui tēləl ant madalna landəy Às mvl iorna
 il-sarəs, loy tniməη toçləη uai çanžəη çàβəl çomdà sàzəməslì.*

*mà sidəmna ilbəη uas ilbəmna mà piləmna manəm àr
 çum'p' pilna uas-ilbi svyçəm çoça uədi çaišəm. iəη'k nik-soçtəla,
 kançəm pant taytəl elti àməsləm. çōləm iuy àltnəη çàβəm èuəlt
 nōmən lailəm, luβ-tvi səuətna il-oçəlləm. loyəη oçpi àr sòçəm
 kòr't-təl murəmna uədi àltla, uəs-əynəβ àr uuəçəm uədi àltla.*

*mà çāçəm çət loçəmna uədi sòssəm, ioço-lvysəm. iməm
 çul'ləl: «içy'mən tpràna iùsl sèηçləm iàspi òr'dən, kurl sèηçləm
 kurbi òr'dəm sàrəm çàβ padəlna lèltsèn-kəba, àdəm çodi çund òs*

vastag legyen! ha evezőt csinálsz, az eveződ vastag legyen!» —
 Az eveződ ha eltörött, ezen a helyen ám ölessél meg! — Pán-
 czélos férfi ruhádat, kis szemű jó pánczélodat ne add oda! jeles
 fejedelemfi jeles lelked meg ne haljon!» Én utánam így sírván
 maradt vissza, hallszik, nő éneklése módjára sírván maradt ott,
 hallszik.

A kondavidéki négy csónak ellenséges torokkal üvöltvén
 pillantotta meg, hajfonatos fejedarabját nem adván, pánczélos
 férfi öltözetét nem adván, a táplálékos Ob mély örvényébe ugrott,
 az ő birtokában volt szárnyas állat (= madár) rajzos csónakját
 fölfordította.

Én aztán a velem jött sok hullámmal együtt a városom
 alján levő magas partnál szárazra vetődtem. A víz visszahúzó-
 dott(?), száraz útdarabon ülök. A három fából összerótt ladi-
 komról fölállok, evezőhegyre támaszkodva leszállok. A csontos
 fejű sok tokhalat az egész falum népe kiemeli a partra, a
 keskeny állú sok lazaczat kiemelik.

Én a meleg házam zuga felé lépdeltem, bementem [a
 házba]. A feleségem sír: «Ha járásod helyén a keze megnőtt kezű
 fejedelemhösödet, a lába megnőtt lábú fejedelemhösömet a ladik
 száraz fenekébe ültetted volna, talán rossz lett volna?» Én [így]

lōlən?» mà lauləm: «iāzəy ant xōlem náyrəm loy xvləl.» lwxrəy xui tēləm əy'səm, pənəy xui mālšəyəm əy'səm, ívl-pèzi oγəl svx sōmətsəm. xātna lwydīyidi ār dr'dəm əuəlt xodi xōlləm: «xōntəy-mou nəl xāβ matti ilbəy uas ilbey əuəlt landəy Ās pà-pēlgis musmel(?) šātł.»

si oləm luŋu parəs. tvllī iis. uēləm or-uaī uēldi ār dr't uēlda iŋy'lat. nūyī toxləβ ār soga uēllət. kimət luŋ pà iil, pvx lila šwīəy dīšū iŋxtəm iŋbina ma lauləm: «aī iŋyəm pīlna nōbət iŋxlu iŋy'əm Ās kudəβ pōγər pan pà iŋy'ləmən-sà!»

uoīəy hóγà tēləy put lymēmən iŋbina matta tvimēmən xō-ləm iŋx ūltŋəy xāβmən pà pušlēmən, sàs-mvlət mvl iŋy'kna ruŋkləmən, sārəm xāβ padəlŋa lēlləmən, iŋyəm mà iŋzāltəm āməsl, laudl: «āzi, loxəy oxpi ōn sōy uēlləmən-ki, svγà mwxī ant līlēmən?» mà lauləm: «tām xol't xūləm xoy luŋna mozanēm līlēmən!»

landəy Ās pà-pēlgis lāuətləm, pan-oγi oγəl əuəlt xōləm soγəm

szólok: «A szóra nem hallgató (tk. a szót nem hallott) gyermek ő meghal.» Pánczélós férfi ruhámat levettettem, szegélyes [ruhájú] ember málicza subámat levettettem, rénszarvasborjú bőréből [csinált] vékony subát vettem magamra. A házba ki- s bejáró sok fejedelemlősömtől miképpen hallom: «A kondavidéki négy csónak az elébb a városunk aljánál a táplálékos Ob túlsó felére mentek, hallszik.»

A volt nyarunk elmúlt, télre vált [az idő]. A megölt erdei vadat ölü sok fejedelemlős vadászni jár, fehér tollú sok foglyot fognak. A másik nyár is eljön, miután a fiú ette (tk. evő) bőséges halszállásunk is megérkezett, én [így] szólok: «A kisebbik fiammal az őseink járta Ob-középi sziget halászó helyére (tk. fővenypart) megint menjünk el!»

A zsiros hússal teli fazekat miután megettük mi ketten, a multkor használt három fából összerótt ladikunkat megint fölnyitjuk [é. fölfordítjuk]. Térdig érő mély vízben gázolunk, a száraz ladik fenekébe ülünk mi ketten, a fiam velem szemben ül, [így] szól: «Atyus, ha csontos fejű nagy tokhalat fogunk, aztán mindjárt nem eszszük meg?» Én [így] szólok: «Ezen az inséges hosszú nyáron miért ne ennénk meg!»

A táplálékos Ob túlsó felére evezek, a [halászó] fővenypart

seymàη pòn il-ēsllēm, louəη oʒpi ār sōʒ uèlləmən, vās-āηnəβ ār uuníž uèlləmən, puzəη pan puzəl èuəlt āləmləmən, ʒōη'ta pitləmən, kutpəη pan kutpəlna, oʒəη pan oʒəlna uànàməlmən, mà lauləm: «iʒiʒè, lida litlən taηʒà?» — «aʒa, àzi, lida litləm.»

uədi ʒaʒlēmən, uās-āηnəβ uul uuníž uədi tūsmən, tut n'l'səmən. kət ʒuʒ lidi ʒal-put sōʒ nīk-taʒartlēmən, uās-āηnəβ uunížmən i pəlgəl putna mollēmən, i pəlgəl nār ʒul ʒuʒətna līlēmən.

iʒəm lauəl: «àzi tàm ʒonl iəna' uoiāη, uoi taηʒà iənas līlmən!» mà lauləm: «tàm ʒol'təη àrtna mozanəm līlēmən?» lou lauəl: «alt līlēmən!» mà lauləm: «nāβtəm iʒ ʒ i altlè tuuà-sà!»

toʒošīk iη'əs, pà iʒi-ŋoʒəml. «àzi, tōdà lābət ʒāβ-tèl mur iil.» mà lauləm: «tāgliʒi!» lou lauəl: «ʒatša tāgliʒi, mà uantlēm.» — «kāi! iəna' pà!» iʒəm pīlna nār-ʒul lida iʒʒà-āməs-səmən, mīn tut-pōzəηməŋna uədi kāillsət. kət iʒ ʒaʒ èuəlt tī ètsət,

feje felől a három[szoros] czérnából szőtt kecze-hálómat leeresztem. Csontos fejű sok tokhalat fogunk, keskeny állú sok lazacot fogunk. A villás végű fővenypart vége irányában [meg]emeljük, a folyással szemközt kezdünk menni, a közepes fővenypart középehez, a fejes fővenypart fejéhez közeledünk, én [így] szólok: «Fiaeskám, enni akarsz talán?» — «Ühüm, atyus, enni akarok.»

Kikötünk a partra, [egy] keskeny állú öreg lazacot kivittünk, tüzet gyújtottunk, a két embernek való (tk. két ember evő) útravaló fazekat folakasztjuk, a keskeny állú lazacunk egyik felét a fazékban főzzük meg, a másik felét nyers hal gyanánt (tk. bőségében) eszszük meg.

A fiam [így] szól: «Atyus, ez a hasa igazán zsíros, a zsírját talán külön együk meg!» Én [így] szólok: «Ebben az inséges időben mit nem ennénk meg?» Ő mondja: «Hogyne ennénk meg (v. persze hogy megeszszük)!» Én [így] szólok: «Vízen úszó (v. víz úsztatta) fából egy öltre valót hozz csak!»

Egy kissé odébb ment, meg visszafut. «Atyus, ott hét teli csónakkal nép jön.» Én [így] szólok: «Dehogy!» Ő mondja: «Dehogy is nem, én látom.» — «Hajh, igazán úgy van (v. csakugyan)!» A fiammal együtt nyers halat enni összeültünk, a mi füstünkre [azok] kikötöttek a partra és két fa mögénéل errefelé

pà χòntəŋ-mou lābət χàβ-tèl olmel. χodì laulət: «ittam χodì uātli-igi nnyèn pàri put amətti uas-əŋnəβ uul uuné uèlmən. χvla-χui pàrən kəuərta ilbi pitmən.»

üŋəm mà χozəm kunžəməs, sməl manəs. mà nıvəχ χul lıyməm andəm. noχ-laisəm, tudəm χas-ıuχ ıəm sòβna ıauəllem, nālməl χas-ıuχ-tvı palātna ıauələsl, ıüləŋ uai ıülŋələm χos-əŋ'lələm, uaiŋələm il-ıvzərtlələm şòχsəŋ kur şòχsəm tutna χasməltlēm, uərdè ıuχ-kār-idi ıis. χòntəŋ-mou ıəχ laulət: «uātli-igi sməl manəs, louèl tutna lābələlè, kurŋələl uərlən si ētlət. əl uèlələn-sà! χodì vberləl, tutna-ki kòrəβtiıül, uədi ıvrəmälən!»

si-kəmna mà ıüləŋ uai kət ıüləm (sic!) noχ-ıərlēm, toŋi nıhəzəntləm, ıəsəmna üŋəm kətləm'lēm, χonəm patna χattəlēm, nım-pòŋər nım əlŋıs nıŋəm'ıəm. mà ıubəmna χòntəŋ-mou ar òr'dən nıŋəm'ti ar òr'dən nıŋəm'lət. num-tòrəm pèlā vülət: «χonttəna nnyèn lıŋdi χòləm ıuχ əltnəŋ χət χada ol-sà?»

tartottak (tk. jöttek), kondavidéki hét teli csónak volt. Miképpen szólnak: «Nohát Vatli-öreg magadnak most ételáldozatos fazekat állítani ölted meg a keskeny állú öreg lazaczodat, halott embernek való ételáldozatodat kezdted most főzni.»

A fiam belém (tk. hozzám) kapaszkodott, [úgy] megijedt. Én sem eszem [már] a nyers halat, fölálltam, a tűzemre [egy] jó darab fűzfát vetek, a lángja fűzfa teteje magasságban lobog. Kötőszijas botosom kötőszijait (dual.) leoldom, a botosaimat legyűröm [é. levetem], sarkas lábam sarkát a tűznél melegítem, vörösfa kéreg formává lett (v. olyan lett, mint a vörösfa kérge). A kondavidéki nép [így] szól: «Vatli-öreg [annyira] megijedt, [hogy] magát a tűzben elégeti, a lábaiból már jön is a vér, ne öljétek meg! Hogyan fortélyoskodik, ha a tűzbe esik, ragadjátok ki!»

Ezenközben én a kötőszijas botosom két kötősziját föl-kötöm, arrébb nyúlok, kezemmel a fiamat megragadom, a hónom alá csapom, az alsó sziget alvégére iramodom. Én utánam a kondavidéki sok fejedelemlhősöd, futamodó sok fejedelemlhősöd futamodik. A felső-ég felé üvöltenek: «Menekülésdben, a hova beléphetsz (tk. neked belépnivaló), [az a] három fából összerótt ház, hol van hát?»

nim pōḡār nim àlagna ioxtiliüləm, ioxi kàrèmələm, ləu kudəl
 èuəlt seltta manləm. ləu kuitləl èuəlt mandəm tuxàna manəm
 sèuərlət, mà ant xaiłàzəm, ma iugànəmmi ləu iaxləl sèuərlət,
 uəḡəy xplà ār sòḡ ārl sèuərsət.

num pōḡār àlagna ioxətsəm, ioxos-çòləndiüləm: pōḡār kudəḡ-
 kəmna iidel şətl. iixəm çòləm iux àltənəy çəḡəmna iāuəlmələm,
 ləu twimel çòntəy-mou èuəlt tūuəm kət iux àltənəy çəḡləl pələk-
 sən'sələm, şal(?) iux çòləm sələm sən'sələm. pəlgəy çəḡ pələkləl
 landəy Ās mlol iəy'k nik-iāuəłtsələm, çəḡəm pələ nōḡəm'səm. ləu
 çòntəy-mou ār òr'dən sedəş'k si-kuş iłət, mà çəḡəmna lələm'ləm.

iōr-çui uəixəmna iəl-lāuəlmələm, iubəm èuəlt soga-toxləḡ ār
 iulna əsllāzəm, nox-tūdi kōrdi luḡ twiatna al-səngliiüləm, paixəy
 çəḡ paixəm çoxə i-oldi kardəy iəl çaidal andəm.

kutpəy Ās kutpəlna ioxətməm-kəmna mà lauləm: «çòntəy-
 mou ləḡət òr't çòləntədi! si çəs-iuxəy pōḡārna (v. pōḡərənna) mà
 kəuərtəm kət çui lədi çal-put sōḡəm uəḡətna tàm landəy Ās iəm-

Az alsó sziget alvégre megérkezem, [hirtelen] vissza-
 fordulok, aztán köztük megyek el. Mikor köztük megyek, engem
 vagdálnak, [de] nem találnak el, helyettem a saját népeiket
 kaszabolják, véres halott sok darabjának sokját vágta.

A sziget felső végére érkeztem, visszafelé hallgatózom: a
 sziget közepe táján jönnek, [úgy] hallszik. A fiamat a három
 fából összerótt ladikomba dobom, az ő birtokukban volt, a konda
 vidékéről hozott, két fából összerótt csónakjaikat összetörtem,
 szilánkos fa három szilánkjává vertem, feles csónak feleiket a
 táplálékos Ob mély vizébe behajítottam, a ladikom felé futottam.
 Ők, a kondavidéki sok fejedelmed, jóllehet ide kissé közelednek
 már, a ladikomba ülök hirtelen.

Erős ember erőmmel elevezem [onnet], a hátam mögül
 fogolytollas sok nyilat eresztenek rám, a fölhúzott vasevező
 hegyével csak lecsapodom [azokat], oldalas ladikom oldalához
 egyetlen egy vasnyíl se ütődik.

Mikor már a közepes Ob közepére jutottam, [igy] szólok:
 «Kondavidéki hét fejedelemhős halljátok! A fűzfás szigeten a
 magam főzte két embernek való uti fazékban [főtt] tokhalamhoz,
 majd ha ezen a táplálékos Ob folyótok szent vizén halpikkelyes (?)

ἰῶγ'gan sōngəy sox-kulāt aḡ karúə žūlədi pvràna mà āməsməm
 χandī kōr't sōβəm ēuəlt uoiāy nóγà šuīəy ānna širtna tūlləm,
 iski nəlbi nvləy uət pondīna ont-χàri uoiāy nóγà tēləy put-tēl
 širtna tūlləm. si-mosa lažləsàdi!»

sidəmna ἰῶγəm pèlā lauləm: «səγà ἰογo si ἰογətləmən, tēləy
 pōγəl ār naurēmən pèlā àl lauà! χòntəy-mou lābat χàβ-tēl murna
 ἰογtīlḡisəimən, àl lauà!» sitmənna ἰογo-ἰογətləmən, ēuəy kōr't
 ilbēmənna ἰογətləmən, pḡχəy uas ilbēmənna ἰογətləmən.

χandī kōr't ār naurēməm nīk-oγəllət, mà uèləm loḡəy oχpī
 ār sōγəm uədi àltla, libəy χət libəmna ἰῶγəm pilna uədi-sòsləm.
 χandī kōr't ār murəm pèlā χodi lauləm: «ἰῶγ'k-χul uèlməy ār
 χuīəy, Ās kudəβ pōγər pan àl manàdi! lòn'di-ki ār pugət ārəl
 pitmal, ont-χàri ār pugət ārəl ἰογətmal, χundsī tūm mou pàttī
 pvràna, uèlda si-pvràna manlu. ittam səḡəy pōγər səḡəl àl uèrələn!
 ilbəy uas ilbənna tàdà χoldàdi!» sidəmna ἰογo-ləḡləm.

ī luy mola χου, ī luyu χoləl. murəm pèlā χodi lauləm:

bőr vastagságú jéghártya támad, a magam lakta osztják falucs-
 kámból zsiros hússal bőséges tálat hozok majd, a hideg orrú
 orros szél támadtakor erdei rénbika zsiros húsával teli egész
 fazekat majd akkor hozok. Addig várjatok!»

Erre aztán a fiamhoz [így] szólok: «Aztán majd ha haza-
 érkezőnk, a teli falud sok gyermekének ne szólj! [Hogy] konda-
 vidéki hét teli csónak nép ütött reánk, ne mondd!» Aztán
 hazaérkezőnk mi ketten. A leányos falunk alá érkezőnk, a fias
 városunk alá érkezőnk mi ketten.

Osztják falum sok gyermeke leszáll a parthoz, a magam
 fogta (tk. ölte) csontos fejű sok tokhalamat kiemelik [a ladikból],
 [én] a fiammal együtt a belsős házam belseje felé lépdelek.
 Osztják falum sok népéhez miképpen szólok: «Vízi halat fogó
 (tk. élő) sok emberem, az obközépi sziget halászó helyére ne
 menjetek! Vadludas sok falka sokja szállt le [ott], erdei rén-
 bika sok falkájának sokja érkezett [oda], majd mikor ez a föld
 megfagy, akkor menjünk oda vadászni. Most a lármás sziget
 lármáját ne csináljátok [é. ne verjétek föl a sziget csendjét]!»
 Erre aztán belépek [a házba].

Egy nyár micsoda hosszú, egy nyarunk elfogy (elmulik).

«uèldi uai uèlmàn ar òr't òsti, çàr ioutmàn ar òr't òsti, Ās-kudəʒ pōçər-panu iŋv'lu-sà! kàt iŋç'i àltnàn kàt çàʒ uiiàdi!»

tàr çon-lòç səila pan nāmən oç'əl'səm, çàçŋələl nik-tàl'sələl. ços çuè pilna manləm, Ās-kudəʒ pōçər-pan iŋç'ətsu. iùçlām laulət: «uàtli-igi laulèn-pà or-çàr ar pugət iŋv'əl, i çàr nāuərdi muŋ ant uantlu vndi, laulèn pà, lòn'di-ki ar nābəm pitmal, lòn'di-ki ar nābəm euəlt pilli pidəm i lòn't nuətti ant çòllu.» mà lauləm: «nāuərəmət, sidàman olàti!»

uədi kàtllsu, toço-ətsəm, mà nllüəm tut-çarəmna kàt pèlçis sè àməsinel. manəm uantmel-kəmna, çòntəŋ-mou lābət òr'dən kuš oçlāl àlmilçilət, noç-laidi iorli pitmel, toçošik pōrəmti çàmli pitmel. mà lauləm: «çòntəŋ-mou lābət òr't, iāzəŋ-səi çòllalən pèl?» nāləmli kùš kərçilçilləl, pōdər'ta an' uèrilət. mà lauləm: «nāuərəmləm, uèləm uai uèlda lidilçildi, ont-uai uèlda sumlən lidilçilət, uèladi!»

A népemhez miképpen szólok: «Vadásznivaló (tk. ölnivaló) vadat vadászó (tk. ölö) sok fejedelemhős vagytok, rénbika lövő sok fejedelemhős vagytok, az obközépi szigetünk halászó helyére nosza menjünk hát! Két fából összerótt két ladikot vegyetek!»

A darubögy [forma] csöndes(?) fövenypartra leszálltam, két ladikjukat a vízre húzták. Húsz emberrel megyek, az obközépi sziget halászó helyére érkezünk. Az embereim (v. népeim) mondják: «Vatli-öreg, [még] azt mondog, [hogy] erdei rénbika sok falkája jár, egyetlenegy rénbikát ugorni mi még eddig nem látunk; azt is mondog, [hogy] sok lúd szállt le, a sok vadlúd szállta felől társtalanná vált egyetlenegy ludat gágogni nem hallunk.» Én [így] szólok: «Gyerekek, csöndben legyetek!»

A partra kikötöttünk, odamentem: a magam gyújtotta tűzhelyemnél kétfelől ott ültek. A mint engem megláttak, a konda-vidéki hét fejedelemhősöd a fejüket emelgetik bár, fölállni erőtlenné lettek, kissé odébb lépni sem volt erejük. Én [így] szólok: «Kondavidéki hét fejedelemhős, a beszéd hangját (tk. zaját) halljátok még?» A nyelveiket forgatják bár, beszélni nem tudnak. Én [így] szólok: «Gyermekeim, ölt vadat ölni akartok, erdei vadat ölni kíván szívetek, [hát] öljetek!»

soga-toxlaß ar nál si-kus esslat, çontəy-mou labət ört eualt nèməza ant sitlət, nállal ços mārìlat. mà lauləm: «uolràdi! nəy ārdən iāzna uērəmdi-kəmət ant oldel-lamba.» mà ças-iux iəm sənçəðβ uisəm, ar seui çoləy oxlālna al-sən'sələm. ləyārləl noç-ləgəßtəsləm, seuəy ox-taytiləl sitməm andəm, nōzəy keu iəm səppè vutətsət.

mà tviam naurəmləm ləy-lambiləl çontəy-mou ar örtləl eualt ləyār ant taiəm çui ləyār uis, kəzi ant tviam çui kəzi uis, siduna muç çandi kòrt əlçu pèlè ioyi-ləuətsu.

sì manmel itna ilbəy uas ilbəlna uədi-kətlət. çandi kòrt ilbəlna uət çum'βəy iəm panəlna ielna çaisiləim ar çandi ar çuiəl lauel: «muç lōlən at iyy'su! kəzi ant tviam çui kəzi uisə lōlən!» ləy əməsmel çəzəm çət ləyləl pèlè uədi səssət, tudəy çət ələyləlna uədi səssət.

uətli-igi ai iyyəl pə ənmətləli, ənəmdal mvr'tti ənmətləli.

Fogolytollas sok nyilat eresztenek bár, a kondavidéki hét fejedelehmős közül egyet sem találnak, a nyilaik széttörnek. Én [így] szólok: «Hagyjátok abban! Magatokforma néptől le-bírhatók mintha nem lennének.» Én [egy] fűzfából való jó botot fogtam, sok fűrtben dús fejükön csak verdestem őket. A pánczél-jaikat lehúztam róluk, [de] hajfonatos fejükdarábját [é. fejük bőrét] nem kaphattam meg, tarka szikla jó darabjává ülepedtek.

Az én gyermekeim [közül], a hozzájuk hasonló növésű kondavidéki sok fejedelehmőstől, a kinek pánczélja nem volt (tk. a pánczél nem bírt ember), pánczél vett, kinek szablyája (tk. kés) nem volt, szablyát vett. Erre aztán (tk. ezünkre) mi az osztják falunk felé hazaeveztünk.

Így mentek egyfolytában, a város alján partra kötnek. Az osztják falu alján, a széltől hullámos jó fővenyparton visszamaradt sok osztják férfi [így] szól: «Csak hát mi is [oda] jártunk volna! Kinek közülünk szablyája nem volt, szablyát vettünk volna!» A maguk lakta meleg házuk zugai felé beljebb lépdeltek, tüzes [é. tűzhelyes] házuk felé beljebb lépdeltek.

Vatli-öreg a kissebbik fiát is neveli, egészen fölneveli (tk. növekedése mértéknyire fölneveli). Ember vadászta (tk. ölte) erdei

zui uēlēm or-uai òlyalna iw̄y'ti louàttì iis, uēlēm iw̄y'k-γul òlyal uēlda pitsalì.

uātli-igi lauāl: «iw̄y'w̄è, ior-ki tw̄lən, aīlta tw̄i! šàm-ki tw̄lən, aīlta tw̄i! luyi iil, ai sɔrt-pwl tw̄lən, lòn't-sòl muuəy pòsl tw̄lən, ai sɔrt uēlməy iəm pwl tw̄lən, luy ār γwtl iw̄y'tənnə top lw̄ərən nox àl əy'ù!»

uātli-igi iw̄y'əl sɔrt-pwl uērləlì, iw̄y'ülw̄il, àltəy γàβ i-sòβ āràt uēllw̄il, sɔrt-šəy'k' uērdi zui sɔrt-šəy'k' uērl, sɔrt-šəy'k' sārəlti zui sɔrt šəy'k' sārəlt. uātli-igi iw̄y' ləm γwtl pà manl.

γòntəy-mou əuəlt kət zui iw̄lyən, sɔrt-pwl γozu iw̄y'ətləyən. i zuiəl lauāl: «uātli-igi iw̄y' andəm olmal, tàdà làiülləmən! kət pòsl kət pēlək əuəlt làiülləmən! sw̄à lw̄ərəl-ki tw̄il, ant iw̄utlēmən, lw̄ərəl-ki əy'man tw̄ləlì-ki, sitna iw̄utlēmən!»

kət pòsl əuəlt làiələyən, γwtl kudəβ kəmmi iw̄uəm-kəmna, iw̄ərən-γòr padì əuəlt, pòsl-γòr padì əuəlt lauəltti səi šətl. lin

vad után járó nagyságúvá lett, fogott (tk. ölt) vízi halát fogni kezdte.

Vatli-öreg [így] szólt: «Fiacskám, ha van erőd, [csak] lassan bánj vele (tk. lassan bírd), ha van bátorságod, [csak] lassan bánj vele! Nyárra fordul (tk. jön) [az idő], lúdbél [módjára] kanyargós folyóágad van, [ott] kis csuka fogó jó czégéd van, a sok nyári napon, meleg napon odajártadban csak a pánczélodat ne vesd le!»

Vatli-öreg fia csuka-czégét csinál, oda-odajár, egy egész összerótt csónakra valót fog. A szárított csukahátat csináló ember szárított csukahátat csinál, a szárított csukahátat csináló ember szárított csukahátat szárít. Vatli-öreg fia ma (tk. ezen a napon) is elmegy.

A Konda vidékéről két ember jön (dual.), a csukaczégéhez érkeznek. Az egyik ember [így] szól: «A Vatli-öreg fia [még] nem volt [itt], itt várjuk meg! A két folyóág két oldala felől várjuk! Aztán ha pánczélja van, nem löjük meg, [de] ha a pánczélját levette tartja (tk. bírja), akkor meglöjük!»

A két folyóág mellett váraкоznak. A mint délre vált [az idő], a folyóvonal vége felől, a folyóágvonal vége felől evező nesz hallszik. Ők látják: erre tartott (tk. jött) a Vatli-öreg fia, a pán-

uantlalən: tì ēdəs uätli-igi iix, lwàrəl ɣos-əŋ'mal, uəşl pèlù çàß-toɾət elti ponmal. lin ɣoza uànàməmal-kəmna luşəl kàtləm'səlì, loy svrättəl pōdərduil: «al-pèlè nərùləm, iɔɾəl iəndì täləm səi mostiməm lamba!» sitlwa pà ləuəlməs. lin pulləŋən iɔɾətmal-kəmna kət iɔɾàn kət pèlək əuəlt kət iɔɾəl-iəndì i-puləŋ pitləŋən. lwàrəl uəşl pèlà ɣòim toɾət əuəlt oɾəl numbina kuş sàzəməsli, uəş-pèlgəl əuəlt ioudəm nàl luş-tvina nox-ɣatt'səlì, svp-pèlgəl əuəlt iuwəm nàl lwàr kiməl ilbi əuəlt lwəşl, uəɾəŋ nàl moxti-ləŋnəm'l.

çòntəŋ-mou çuiŋən ai çàßəna lələm'ləŋən, uätli-igi iix tvim lwàr nox-uillən, louəl çàß libina panna uədi tàllalən, tōrəna, pàmna lw-p-ləŋglalən. lin iɔɾi-manləŋən, tōdüşik svrt-ppl uandəm kət çui oşləŋən. «min ninən si uəlləlmən!» toməŋən lauləŋən: «min ɣodi nin ɣoəm nur ant tvisəmən, malaì uəllalən?» — «min uinən kitləlmən, manātən uätli-igi uasna! sidi lauātən, si iəzəŋ tuuātən: nai-iɾəl, òr't-iɾəl uəl'səmən, nómər-çouət ɣatsə oşləli? çòntəŋ-mou əuəlt iŋŋəm kət çui min si! iɾəl

czélja le van vetve, szemben vele a csónak tatófájára van téve. A mint hozzájuk közeledett, az evezőjét megragadta, magában [így] beszélget: «Ha nem csalódom (?), mintha ijídeg meghúzásának a neszét hallottam volna!» Erre aztán megint evezett [tovább]. A mint az ő irányukba jutott, a két folyó két oldala felől két ijídeg egy irányban esik [rá]. A pánczélját a szemközt fekvő tatról a feje fölé emelte bár, az arcza felől lőtt nyilat az evezőhegygyel fölütötte [bár], a háta mögöl lőtt nyíl a pánczél alján bemeget, a véres nyíl keresztül hatol [rajta].

A kondavidéki két ember [hirtelen] egy kis csónakra ül. a Vatlí-őreg fia pánczélját fölveszik, őt [magát] a csónakban a fővenypartra kiviszik, gazzal (?), füvel betakarják. Ők ketten visszamennek, egy kissé odébb csukaczege néző két embert találnak. «Mi titeket mindjárt megölünk!» Azok mondják: «Minekünk veletek semmi bajunk (tk. bosszúnk) sem volt, miért öltök meg?» — «Mi titeket elküldünk, menjetek a Vatlí-őreg városába! Így szóljatok, ezt a hír vigyétek: Napfiát, fejedelemlős fiát megöltük, a kerek földön (?) hol találja meg?» A Konda vidékéről [itt] járt két ember mi vagyunk ím! A fiát mi öltük

min uèl'sēmən, matta loy Ās-kudəβ-pōγər panəlna muru ī-sidi uèl'səli.

svrt-pvl uandəm χuīγən uātli-igi uasna iūlγən, panna kātll-səγən, uədi killəγən. uātli-igi χəβ uərl, ant iətsəl, uəγ'antl, sēuərəntl. iuūəm χuīγən lauləγən: «uātli-igi uoljū! uoljū! ādəm iāzəγ tūsmən, ādəm pōdər tūsmən!» uātli-igi mètə-pà sēuərəntta pidəs, ant χōldi χuī iugənni mètə sēuərəntta pidəs.

kimətti pà lauləγən: «uātli-igi uoljū, uoljū! ādəm pōdər tūsmən, smna ant mōsti iāzəγ tūsmən!» uātli-igi mètə sēuərəntta pidəs, oγəl èuəlt pōzəγna ētl.

χōlmətti asnal (= uānnašik) χatməγən, lauləγən: «uātli-igi, χōdi pvlənnə an' iōγətl, χōdi min si lauləmən? — ādəm iāzəγ tūsmən, ādəm pōdər tūsmən, χōdi ant šətl!» uātli-igi tvjəm lāiməl svsl pèlā selttə tūuəm'ləli, itta svslna lāiəm χuī il-kōrəβ-tiūl, lāiəm eltəl manl.

uātli-igi lauəl: «uandī! mola pà viāγ χuī olmən, ant χai-

meg, [mert] egykor ő az Obközépi sziget fővenyartján a mi népünket szintén megölte.»

A csukaczigét néző (tk. nézett) emberek (dual.) a Vatli-öreg városába jönnek, a fővenypartra kikötnek, partra kelnek. Vatli-öreg esónakot csinál, [még] nem kész; hasit, vagdal. A jött két ember [így] szól: «Vatli-öreg, hagyd abba, hagyd abba! rossz hírt hoztunk, rossz beszédet hoztunk!» Vatli-öreg méginkább vagdalkozni kezdett, nem halló ember módjára [é. úgy tett, mintha nem hallotta volna] méginkább vagdalkozni kezdett.

Másodszor megint szólnak: «Vatli-öreg hagyd abba, hagyd abba! rossz beszédet hoztunk, szívnek nem tetsző hírt hoztunk!» Vatli-öreg méginkább vagdalkozni kezdett, a feje csak úgy gőzölög (tk. a fejről gőz száll).

Harmadszorra kissé közelebb hatoltak, mondják: «Vatli-öreg, hát nem jut [el] a füledbe, hogy mi itt beszélünk? Rossz hírt hoztunk, rossz beszédet hoztunk, hogy nem hallod (tk. hallszik)?» Vatli-öreg a fejszóját hirtelen a háta mögé lódítja, a háta mögött álló (tk. állt) ember leesik [é. leguggol], a fejsze fölötte megy el.

Vatli-öreg [így] szól: «Látod, micsoda szerencsés ember

sàien, kàt sòðen lölèn kàtnnè ràxnəs lölèn! mola iázəy tūdi çuì
 ī puš laušl, ādəm pōdər tvīdi çuì ī puš laušl. mà çodi mouət
 èuəlt iyy'ti kàt çuina uèlđi çorbi iix mà çund' ənməldiisəm? lou
 vtšəməl padina uèl'sa, nàl šugàtti çorbi tēl ant tvīs, iðjəl pèlđi
 çorbi tēl ant tvīs.» si iázəy iàstəs, il-ām'səs, çal'łəda pidəs.

lou murəl èuəlt nələ-uèt-kəm çuì pàrdəs: «àltnəy çàβna
 manàđi, ioyi tuyālən!» nələ-uèt-kəm çuì manəs, mundì iyy'am
 çuinyən isì man'səyən.

ila iuyəm-kəmna uèt çuì ioxtəs, iijəl àltnəy çàβna ioxtəβ-
 təsə: ī louđi səuərəm, çis-nambər uərəm, sei-nambər uərəm. uətli-
 igi çoza ioçətlət, laušlət: «uətli-igi, nai-iijən, òr't-iijən taləy
 nóçà ant tvīl, çodi uèrlən?» — «çodi uèrlələn? — laušl —
 səl-ox çəm-iuxna uèrələn, al-sərləl pvdəroç səçšlna uèrələn!
 kòr'dəm num-ələyina tuyālən, uasəm num-ələyina pal-mou çoza
 əmdələn, çundsì tvū-nai-ki pəçənl, louəl ət pəçənl, sus-nai-ki
 ətl, louəl ət kalləl!»

vagy, nem talált el. A két darabod kétfelé esett volna! Valami
 üzenet hozó ember [csak] egyszer szól, a rossz beszédet mondó
 (tk. tartó) ember [csak] egyszer szól. Hát én a más vidékről
 járó két embertől megölnivaló formájú fiút mikor nevelgettem?
 Ő [a maga] balgatagsága miatt öletett meg, nyíltörő forma pán-
 czélja nem volt [é. olyanforma pánzcélja nem volt, hogy a nyíl
 áttörhette volna], ij áthatoló forma pánzcélja nem volt.» Ezt a
 beszédet (tk. szót) mondta, leült, sírni kezdett.»

A népéből valami négy-öt embernek meghagyta: «Össze-
 rótt csónakon menjetek, hozzátok haza!» Valami négy-öt ember
 ment, az imént [oda]járt emberek is mentek.

A mint estefelé jött [az idő], az öt ember megérkezett, a
 fiát összerótt csónakon meghozták: egy csontig szét van vag-
 dalva, [mint] fővenyszem [olyan] apróra van vagdalva, [mint]
 homokszem [olyan] apróra van vagdalva. A Vati-öreghez ér-
 keznek, mondják: «Vati-öreg, napfiadnak, fejedelemhősfiadnak
 egész húsa nincs, mit csinálsz [vele]?» — «Mit csináljatok? —
 úgymond — ezüst koporsót csináljatok neki, a városom felső
 végén a hegyháton (tk. magas földön) helyeztetek el, hogy ha
 majd a tavaszi nap süt, reá hadd süssön! ha őszi nap támad,
 reá világítson!»

mur manəs, uätli-igi lou kim and ɛtl, çäl'ləman əməsl, louəl uəldi kəzi kašl, louəl sɛuərdi ləjəm kašl, kət pəlgəl ɛuəlt nəl çuina saɥiman twila, uas-təl murəlna əmətsa, ləžətsa. lou tɪləš-pələk sidi si tistəl, uəštəl, lɪdət ant lɪl, iəŋ'g an' iəšl, nɔ-çəjəl pidəs.

uasəlna twiəm purəš igət loulət lou çozəl: «kòžəju, ivru šakmən! sidi nɔçəjən pidəmna pə, sidi iəšti iəŋ'k an' iəšlən pə. iəsl-təlna, nɔbtəl-təlna içlɪ pidilɪjəm çuɪ içlɪ pidilɪjɪs, ɛuəl çvl-lijəm çuɪ ɛuəl çvllɪjɪs. muŋ pələu lələn ət çələntsən! iəsɥu ant çol'sən. si-louət iəm ət uər'sən! nny sidi nɔçəjɪ pitsən, selttə-ki iɔçətləju, çəntəŋ-mou ər ɔr'ina selttə-ki iɔçətləju, uasu uəlla i muŋ uəlləju.»

igatna selttə pədərna çušta pitsa. ətl pə-iəç pədər'ət, çvlt pə-iəç pədər'ət, tɪsəl-uəšəl uollɪ manəs. içjəl çvləm uollɪ ivrə-məsl. uätli-igi lɪdi pul lɪda pidəs, nɔçəjəl elti pidəs.

i-mosajna uätli-igi lauəl: «nəŋ lələn çunt' lɪladɪ tançə,

A nép ment, Vatlí-öreg ő ki nem megy, sírva ül, magát megölni kést keres, magát megválni fejszét keres, két felől négy ember őrizve tartja, az egész város népe [ott] ült mellette, gondot viselt reá. Ő félhónapig ilyen gyászol, kesereg, ennivalót nem eszik, vizet nem iszik, a húsa egészen lefogyott (tk. leesett).

A városában levő öreg emberek járnak hozzá: «Gazdánk, urunk, össze vagy esve! [Mikor] így le vagy soványodva, [mikor] még innivaló vizet sem iszol. [Hisz] réges régtől fogva [úgy van], [hogy] a fiatlanná lett ember fiatlanná lett, a leánya meghalt embernek a leánya halt meg. Csak hát ránk figyelnél, a mi szónkat hallgatnád meg (tk. hallgattad volna meg)! Ilyen jót tettél volna! Te így egészen lesoványodtál, [most már] aztán, ha ránk támadnak (tk. jöveltetünk), a kondavidéki sok fejedelem ha ránk támad, a városunk megöletik, mi is megöletünk.»

Az öreg emberek aztán beszéddel [így] bizgatni kezdték. Éjjel is más emberek beszélnek, nappal is más emberek beszélnek, gyásza, keserve teljesen elmúlt (tk. ment). Hogy a fia meghalt, egészen elfeledte. Vatlí-öreg ennivaló falatot kezdett enni, a húsát visszanyerte (tk. a húsára esett).

Egyszer a Vatlí-öreg [így] szól: «Ha ti is [úgy] akarjátok

haurèmlàn èuàlt lolan mà nàl-uèt-kèm xui kitti uèrəm ol.» — «pà xodi, purəs igət laulat, kitlən-ki, mola ādəm?» igət laulat: «xol kitti uutsillàn?» — «mà, laul, lrbət-iōxləy xanməm xoza kitta uutsilləm, nai-uègəl, òr't-uègəl kašlèli pèlè? xòntəy-moyna manda uutsiləm.» igət laulat: «nèyxoì kidà! haurèmət àt àgətlàjət!»

leui uèr uèrəm vr'l kitlèli: «puriam sènyləm uèt xui ti uàrà!» mosa xou iōyəs, vr'l ioytəs. lou iubalna uèt xui lnyəs.

tì sòsmel-kèmnà laulat: «uàtli-igi kòžāiu, mola iəy'kna ēsllta uāxsəlàn, mola tutna vlda uāxsəlàn?» — «mà nəyèn ittam tàm-illbina iəy'kna and ēslūislàm, ittam xund' ēsilələm? mà nəyèn kitta uutsilləm lrbət-iōxləy igi xoza. sidi lauladi: nai-uègəl, òr't uègəl oχ-uxl kašta mà piləmna ant-pèlè iil?» tomət laulat: «āləy-svət muŋ manlu. pvr-tvibi iōy xādu xoza killu, žarəy oγəlna manlu.»

uàtli-igi si iāzəy xòləs, tomət ēdəm iubina purəs igiləl pilna iəm pòdər iəmmi pòdər'ləl. lābət-kèm tvrməm-kèmnà purəs igət

talán, a gyermekeitekből négy-öt embert el kellene küldenem.» — «Hát persze, mondják az öreg emberek, ha elküldöd, mi rossz van abban?» Az öregek [így] szólnak: «Hová akarod őket küldeni?» — «Én a Sodrott-íjú nászomhoz akarom őket küldeni, napvejét, fejedelemlhősvejét keresi-e? A Konda vidékére akarok menni.» Az öregek mondják: «Küldj [egy] embert, a gyerekek hadd gyülekezzenek!»

Szolga munkát végző (tk. csináló) szolgáját küldi: «Válogatott, [jól] megtermett öt embert hívj ide!» Sokáig járt-e oda [vagy nem], a szolga megérkezett. Utána öt ember lépett be.

A mint ide léptek, [így] szólnak: «Vatli-öreg, talán vízért küldeni (tk. ereszteni) hívtál, vagy tüzet rakni hívtál bennünket?» — «Én titeket már ezelőtt se eresztettelek vízért, most hogyan eresztenélek? Én titeket a Sodrott-íjú-öreghez akarlak küldeni. Mondjátok neki (tk. így szóljatok): napvejének fejedelemlhős vejének feje helyét [é. bőrét] keresni velem nem jön-e?» Azok [így] szólnak: «Reggel tájban megyünk. Fűróhegy [forma] tíz házunknál fölkelünk, rénbikás szánon megyünk.»

Vatli-öreg ezt a szót hallotta, azok elmente után az öreg emberekkel a jó beszédet jóvá beszélük. A mint egy hét eltelt,

laułiŋlät: «täm pvrà xvtlät pvràna xodi lrbät-iöxləy igi äməsta
 ŋvzəx päm-xorbi mou-svz elti kil'sət taŋgà.» si iāzəy pödərdu-
 mel iübina nəl xatl mola xöləm xvtl ösət, igiläl laułiŋlät: «täm
 pvràna xodi ŋaurəmlän svrt-xuli pudel läl taŋgà.» si-kut iāxläl
 laułiŋlät: «ŋvzəx päm xorbi-mou svz əuəlt ətsət taŋgà.»

pödərtemel lābətmet xvtl ŋaurəmet iöŋo-körlät, äzel-ki tādà,
 äzel pələ laułät: «äziü iöŋän ugu əuəlt lābət öŋəlna iisäü!»
 äziläl laułät: «muy šättəu tvŋäina xund' iŋsət? moza iāzəy
 iöŋätl-ki uätli-igi elti iöŋätl.»

sidi äm'silüŋdel svŋät, xät xozəŋna lābət öŋəl si laimel
 šätl. lanšel pargätsət, iöŋ'gel pargätsət, xou mou iŋŋ'am, uän mou
 iŋŋ'am iöŋo-lŋlät. «uätli-igi uuza ölä!» uätli-igi laułäl: «xou
 mou iŋŋ'am iāxläm mola iāzəy tüsti? iəm iāzəy-ki tüsti, iəm
 iāzəy sirna lauälən!» — «mola iāzəy tüsu? lrbät-iöxləy xanmən
 igi sidi laułäl: «xundi-ki manl, mandal svŋät manəm kätlēm
 ŋaurəm ät kitl! sätlēm ŋaurəm pilna mà iiləm. iŋvntti uəšpi sät

az öreg emberek mondogatják: «Ezekben a napokban már a Sodrott-íjú-öreg lakta zöld fűforma földháttra keltek talán.» Miután ezt a szót beszélgették, [még] négy vagy három napig voltak, az öregek mondogatják: «Ebben az időben a gyerekeitek csukahalas fazekukat eszik talán.» Némely emberek mondogatják: «A nyers [é. zöld] fűforma földháttról már eljöttek talán.»

Beszélgetésük hetedik napján, a gyerekek [csak] berontanak, a kinek azt atyja itt van, az atyjához szól: «Atyus, a folyónk torkolata felől hét szán jött hozzánk.» Az atyjaik mondják: «A mi hallásunkra hogyan jöttek volna? Ha valami hír jön, [csak] a Vatli-öregnek jön.»

A mint így üldögélnek, a ház mellett hét szán ím megállott, hallszik. A havukat leverdesték, a jegüket lecsapkodták, messzi földet járván, közel földet járván, belépnek [a házba]. «Vatli öreg üdvöz légy!» Vatli-öreg [így] szól: «Messzi földéjárt népeim, mi hírt hoztatok? Ha jó hírt hoztatok, jó hír módjára mondjátok!» — «Mi hírt hoztunk? Sodrott-íjú nászöreged [így] beszél: Ha majd megy, menése közben hozzám (tk. nekem) valami két gyereket küldjön hát! Valami száz gyerekemmel én is megyek (tk. jövök), harcra termett (tk. birkozó formájú)

háurèm pilna mà ìlèm.» uâtli-igi ços-ívçàdæs. «sidi-ki, çodi ìm» — lauðl.

ívç'am háurèmæt lábætsùæt. «çodi, uâtli-igi lauðl, pà tançà an' manladi?» si-kèmna lauæt: «tàm çasna ant ívç'am [ìç] pà ollæt vndi, pà-ìçç ívç'tel ùdøm?» uâtli-igi lauðl: «nvmçsm sidi ant litl. pà-ìçç çodi kittømna mozanèm íççøm tvrlì tûla, ívç'am ròbdõtàiøn aílta çodas soçðßtæsèm loløn! mà-kèba èçi ant tvísøm, ívç'am ròbdõtàiøn íugàn èçina çodi sìtsælàm loløn!» tomæt lauæt: «pà çodi, ívç'lu tançà.»

líçøm ânæl si lvsçæsæl, mvçtì noç-laiçæt. çàt çarna ì soçðmmì kàt soçðmmì uèrilyçsæl. ouelna ívçman ètsæt, ívntman ètsæt. uâtli-igi kim-làiçmdæs. «háurèmæt làiçmdyçadi-sà!» tomæt lauæt: «mola ívrèmàmèn!» — «nøyèn ma sìtna uoltsælàm, pukkar-igi çanmøm çoça ívçadi-sà! uul ívçøm niçna selttà uílyçsèm, uèçæl çouøn-kèba çplæs, uèçæl oç-nur ant-pèlò kaçlèlì? si íççøy tuyadi!»

száz gyerekekkel én is megyek (tk. jövök.)» Vatlí-öreg elnevette magát. «Ha így van, hát biz' jó» — úgymond.

Az odajárt ifjakkak (tk. gyermekeknek) enni adtak. «Hát, mondja a Vatlí-öreg, megint talán nem mennétek el (tk. mentek)?» Erre [így] szólnak: «Ebben a városban nem járt [népek] is vannak talán, más emberek odajárása [talán] rossz?» Vatlí-öreg [így] szól: «Nem így gondolom (tk. a gondolatom nem így akarja). Ha más embereket küldök, az üzenetemet talán ingyen (?) viszik, járt munkátokat [é. azért, hogy odajártatok] lassanként hogyan fizethetném meg? Nekem biz' leányom nincs, járt munkátok gyanánt [é. azért, hogy odajártatok], hogyan adhatnék nektek leányt!» Azok mondják: «Hát persze, megyünk talán.»

Evelt tálukat ím elhajították, iziben fölálltak. A szobapadlón egy-két lépést tettek, az ajtón nevetve mentek ki, játszva (v. bírkózva) mentek ki. Vatlí-öreg hirtelen kiállt [t. i. az ajtóba]: «Gyerekek, álljatok meg csak!» Azok [így] szólnak: «Valamit elfelejtettél?» — «Titeket én azért állítottalak meg, [hogy] a Pukkar-öreg nászomhoz is elmenjeteek. Az öregebbik fiamnak onnét vettem feleséget (tk. a fiamat nővel onnét vettem), a veje bizony már régen meghalt, a veje fejének bosszúókat nem ke-

lauàdi: uàtli-igina uàysàien.» iàylàl laulàt: «muy nòməslu, muyəu tayrə niy tuda pàrtləlàn, muy nòməslu, əyi lələmda pàrtləlàn.» sidelna nòxman iəl-lələm'sət, uas-sns pələ man'sət.

lou iəro-lwəəs, igət laulàt: «çodi, náurəmlàn pilna pödər'sən?» — «ayà, náurəmlàn pilna pödər'səm.»

lābət tərəm-kəmna igilàl laulàt: «tā-tā! tām pvrà çvtlèt pvràina çodi lou-niy sip tēlbi putna kāuər'sàiet tayrə! tām pvràna çodi sāuər pvl-ivr-tēlbi oçəlna lētsàiet, sāuər-mvərl-tēlbi çalna lēçàtsàiet tayrə.»

āləy-svçət kil'sət, līsət, iēçsət, purəç igət laulàt: «tām çodi çoy moy iwy'ti iəzlu ilamba iəçtlet.» çvtl iuy-kutpət-kəmna çadəm-kəmna uasna kāmən iwndəm náurəmət iəro-kōrisət. àçəyvt àçəl sàsna kōrəçtçis: «uas-svzvz əuəlt, lauəl, lābət oçəl iil.»

si iəçəy parəm-kəmna çət çəçəyina iəçətmel, oç-kollàl iəro-

resi-e? Ezt a hírt vigyétek [neki]! Mondjátok: «Vatli-öreg hív tégedet (tk. a Vatli-öregtől hivattatol).» A népei [így] szólnak: «Mi [azt] gondoltuk (tk. gondoljuk), velünk talán asszonyt hozatsz, mi [azt] gondoltuk (tk. gondoljuk), velünk talán leányt lopatsz.» Erre aztán nevetve odább álltak (?), a város möge felé mentek.

Ő [t. i. a Vatli-öreg] bement [a házba], az öregek [így] szólnak: «Úgy-e, a gyerekeiddel beszéltél?» — «Aha, a gyerekeimmel beszéltem.»

Egy hét elteltével az öreg emberei mondják: «Nos, ezekben a napokban (tk. ezen időbeli napokban) már jászkeszeg epével teli fazekat főztek talán nekik! Ebben az időben már nyúlfül-porczogóval teli szánra ültették őket, nyúlmajjal teli útravalóval látták el őket talán.» [Tréfálkoznak].

Reggel tájban fölkeltek, ettek, ittak. Az öreg emberek mondogatják: «Ezek a messzi földet járó népeink talán már meg is érkeznek.» A mint a nap a fa[törzsek] közepéig hatolt, a városban künn játszó gyermekek berontottak (tk. beestek) a házba. Az atyás az atyja térdére gurult (tk. esett): «A város möge felől, úgymond, két szán jön.»

A mint ez a szó véget ért, a ház mellé érkeztek, a fejköteleiket [é. a rénszarvasok fejkötelét] visszatartották, hallszik,

tálmel šátl, saulál nox-sokmel šátl, uđđina pādám mou sōrás-kēmna lāngadám šátl, uēt saū sogēmdám svrāt pādám mou sōrás-kēmna lāngatsa. lańši uaijal pargáttel šátl, lańši kúzel pargátsət, iōro-lńysət. «uátlı-ıgı kōđáııı uıza! çou mou ıvń'mēu, uān mou ıvń'mēu ēuált lıllı çvtl ārl uıntsı, uotás çvtlāl ār uantsēu.» uátlı-ıgı lauəl: «no, mola iāzēń tūsti?» — «mola iāzēń tūsu? pukkar-ıgı çanmān sıdı lauəl: «mā çozām çodı mola iāzēń kıtl, mā çouān lēzādıııman ollēm, uēt-ıōń çııēm pılna çouān lēzādıııman ollēm. loı tāmına çolmāt çvtl āt ııl! manēm uazēm ēuált alt kašlēlı, mā lwbət-ıōzłēń ıgı çozu manlēm. loıēl mın seda lāııllēmān.»

12. uulβúsłēń ıgı.

uulβúsłēń ıgı çátına ol, Ās pēlā al-ıvń'alıııl uēlβəsłēda. sıdı ıvń'əl, pā nēńço ant tvııl, kāt ıməl, uul ıməl tām mouēń nıń, aı ıməl çōrēń nıń, çolmáttı náurēm. luç-pvrāıı ııl, uēlβəsłēda ıvń'əl, çılβııııman ıvń'əl, çđltman ıvń'əl.

[a rénszarvas irányító] rúdjaikat (tk. botjaikat) leszúrták, hallszik, a dárdás végével a fagyos földet arasznyira berepesztették, hallszik. Havas botosukat leverdesik, hallszik, havas felső subájukat leverdesték, beléptek [a házba]. «Vatli-öreg gazdánk, üdvöz légy! A míg a messze földet bejártuk, a közel földet bejártuk, étlen (?) nap sokját láttuk, zivataros napot sokat (tk. a zivataros napjának sokját) láttunk.» Vatli-öreg [így] szól: «No, mi hírt hoztatok?» — «Mi hírt hoztunk? Pukkar-öreg nászod [így] szól: «Én hozzám miért üzen? Én [már] régóta készen vagyok [t. i. az indulásra], ötven emberemmel [már] régóta harczra készen állok (tk. vagyok)! Ó három nap mulva hadd jöjjön! Engem a városomban ne keressen, én a Sodrott-újü öreghez megyek. Ót mi ketten ott várjuk.»

12. A nagy-folyóági öreg.

A nagy-folyóági öreg a házban van, csak az Ob felé járogat halászni. Igyen jár, más embere nincs, [csak] két felesége, az öregebbik felesége idevaló asszony, a fiatalabbik (tk. a kicsiny) felesége çōrēń-[falvi] nő, a harmadik a gyermeke. A nyár el-érkezik (tk. nyár ideje jön), halászni jár, vonó-hálóval halászva jár, érző-hálóval halászva jár.

mosa-ppràietna çòlta manəs, çàβəl çulna teliçù uèl'səllə. çòrəŋ iàç ləl ioyətmał, loy nèməz(a) and òsl. loy mandal svçàiet, çàβəl tàldal svçàt òçət kudəβna (kət moyçən kutna) çuli çàβəl tàlləli, lauyəl: «çòrəŋ iàç lołn ittam tì át ètsət! mù lołn uəs-pözəç uèldi ioyəłsığəmna ārədəlna sàbəl-loyləl iouthiçsləm lołn.»

si-kəmna çòrəŋ iàç lauyət: «si uulβəsłəy igina àłt siçələləiç, iln çanəmman olàdi! selta siçələləiç-gi ārədəlna svçà uèlləiç!» çòrəŋ iàç azət il-çanəməsət. çòrəŋ iàç lauyət: «çolas-tvçà manł, uantləu-sà! ios çolas ol?» çòrəŋ iàçna uulβəsłəy-igi uantman tvçla: uulβəsłəy-igi lăr tom-βələk pèlè uollì pèndəs.

çòrəŋ iàç lauyət: «manlu-sà! çolas-tvçà manəs?» çòrəŋ iàç man'sət. çàβləł, molaiłəl-tèlna manməł iubina uulβəslna pitsət, ços-pèlè manməł and oślət. sidi si çanəmman ollət. i-mosaiçna uantləł: uulβəsłəy-igi èdəs, si-çorbi pòsl èuəłt uantləł: çolas manł. sidi uantman tvçləł, tamotta tvçàiet pèlè manəs. át manł!

Egyszer érző-hálóval ment halászni, a ladikját tele fogta hallal. A çòrəŋ-[falvi] nép hada megérkezett, ő [t. i. a nagy-folyóági öreg] semmit sem tud [róla]. Miközben megy, miközben a ladikját, a halas ladikját sekély helyen húzza, [így] szól: «Csak hát most a çòrəŋ-[falvi] nép ide jönne! én a récze fiókat élő ijjaeskámmal mind valamennyinek a nyaka csigolyáját megelőzőném!»

Ezenközben a çòrəŋ-[falvi] nép [így] szól: «A nagy-folyóági öreg meg ne lásson bennünket, lebukva legyetek! [Mert] ha meglát bennünket, aztán mindnyájan megöletünk.» A çòrəŋ-[falvi] nép mind lebukott [elrejtözött]. A çòrəŋ-[falvi] nép [így] szól: «Merre megy, lássuk csak! az útja merre van?» A çòrəŋ-[falvi] nép a nagy-folyóági öreget figyeli: a nagy-folyóági öreg az áradvány túlsó oldala felé teljesen eltűnt.

A çòrəŋ-[falvi] nép mondja: «Nosza menjünk! Merre ment?» A çòrəŋ-[falvi] nép ment. Ladikjaikkal-miükkal mentek és aztán a nagy-folyóágra jutottak (tk. estek), merre felé ment, nem tudják. Igyen elrejtőzködve vannak. Egyszer [csak] meglátják: a nagy-folyóági öreg előbukkant, olyanforma folyóág felől nézik: merre megy. Igyen megfigyelik, hogy a multkori helye felé ment. Hadd menjen!

χòρəy *ḡəχ* *man'sət* *uulβàsłəy-igi* *χət* *kašta*. *sidi* *kašsal* *i* *óssəl*. *kət* *nij* *uèrəntłəyən*. *i* *χòρəy* *χoḡ* *manəs* *χəhəmman* *pəm* *kut* *pèlù*, *si-kəmna* *tòdà* *χòρəy* *χoḡ* *kuku-uḡḡu* *ḡuəl*. *si-kəmna* *uulβàsłəy-igi* *purəs* *ḡməł* *lauəl*: «*siməs* *uəḡ* *mà* *ant* *χòllḡḡsəm*, *uḡłəy*, *ḡáłməy* *uəḡ* *olmal!*» *χòρəy* *nij* *lauəl*: «*ittam* *luḡ-pvrà*, *uəḡ* *azət* *ḡuḡdi* *pvrà* *ḡil* *i* *loḡḡdi* *pvrà* *ḡil*.» *uul* *ḡməł* *sitna* *azət* *sidəməs*.

χòρəy *nij* *uḡr* *àłəyḡna* *ḡuḡ'əl*, *χòρəy* *χoḡna* *kətłłsa*. «*nny* *uulβàsłəy* *igəḡna* *mùru* *uèłḡdi* *ḡuəłt* *azà* *ròtlḡ* *pàḡḡtsəḡu*. *nny* *ittam* *muyilu* *ḡeža* *vndàs* *uèrà!*» *χòρəy* *nij* *lauəl*: «*mà* *vndàs* *uèrdəmna* *χundḡ* *uèłda* *uèrəmladi?* *nəy* *uèrəmdən* *χorbi* *nəyχoḡ* *and* *ol*. *ātlna* *χòḡḡl*, *ḡōḡłəl* *vzəmna* *tvḡłəli*, *lḡḡàrəl* *vzəmna* *tvḡłəli*.» — «*muyilu*, *lauəl*, *sálıdḡlà!* *nny* *vbi* *ósn*. *muyilu* *an'* *sáłḡtməḡna* *nnyən* *nny* *səmən* *uəntman* *si-ārət* *χòρəy* *χoḡ* *uèłḡḡna* *súl* *and* *ol*. *nij* *lauəl*: «*mola-sirna* *mà* *nəyilən* *sáłḡtləlləm*.» *nij* *pèlù* *lauəl*: «*igən* *seyna* *seuḡ!*» — «*seyna* *seudəmna* *mozəḡəm* *litl?*» — «*mosa-kəba*

A *χòρəy* [falvi] nép ment a nagy-folyóági öreg házát keresni. Igyen keresték, meg is találták. Két nő munkálkodik [ottan]. Egy *χòρəy*-[falvi] ember titkon a füves felé ment, ezenközben ott a *χòρəy*-[falvi] ember kakukk-hangot hallat (tk. üvölt). Erre a nagy-folyóági öreg idősebbik felesége [így] szól: «Ilyen állatot [é. madarat] én nem hallottam; szájas, nyelves állat volt!» A *χòρəy*-[falvi] nő mondja: «Ime nyár ideje, minden állat kiáltásának és éneklésének az ideje közelg (tk. jön).» Az öreg asszonya erre egészen elhallgatott.

A *χòρəy*-[falvi] nő a folyó partján levő erdő végén jár, a *χòρəy*-[falvi] ember elfogta: «A te nagy-folyóági-öregedtől, [mínt-hogy] a népünket megölte, egészen nemzetségtelenné tétettünk, te most egy kissé segíts meg bennünket!» A *χòρəy*-[falvi] nő [így] szól: «Még ha segítségetekre leszek is (vagy: az én segítségével), mikor tudjátok megölni? Nem olyan ember, hogy ti birjátok vele. Éjjel alszik, az íjját a vánkoston tartja, a páncézlját a vánkoston tartja.» — «Minket, úgymond, sajnálj meg! te nénénk vagy. [Ha] minket nem sajnálsz, a te szemed láttára annyi *χòρəy*-[falvi] ember megölését sem sajnálok.» A nő [így] szól: «Mi módon sajnáljalak titeket?» A nőnek mondja: «Az uradnak a haját fond be!» — «Hátha nem akarja, hogy a haj-

mugilu sáldilà!» *χòρη* *νιη* *ēsllsa*, *ιογο-ιοχτας*, *χul* *uèràntta* *àm'sos*. *uulβàsləη-igi* *purəş* *iməl* *lauəl*: «*siməs-mosa uηləη*, *hàlməη* *uajət!*» *χòρη* *νιη* *ligàzes*: «*ννη*, *lauəl*, *puşəməsàjen*. *ννη* *χòldə* *dən* *ār*, *mà* *nəməza* *ant* *χòlləm*.» *ittam* *purəş* *imi* *sidàməs*.

sidi *ollujlət*, *uulβàsləη-igi* *ioχtas*, *χàβəl* *χulna* *tèliu* *uèlmal*. *χulləl* *àltsət*, *lida* *pitsət*. *uul* *imi* *pòdərta* *pidəs*, *igəl* *pèlà* *lauəl*: «*uηləη*, *hàlməη* *uajət* *ioχtilujlət*.» *si-kəmna* *χòρη* *νιη* *əl* *hòχməs*: «*ννη* *χòldə* *dən* *pà* *ār*.» *χòρη* *νιη* *lauəl*: «*muy* *nəməza* *χòlda* *an'* *litlu*.»

uulβàsləη-igi *top* *sidàman* *līs*. *sittèlna* *χoizət*, *iməl* *pèlà* *lauəl*: «*χalèuət* *pidəm* *uàs* *uèlda* *manləm*.» *χòρη* *νιη* *lauəl*: «*οχən* *seuləmən!*» *uulβàsləη-igi* *lauəl*: «*οχəm* *malajəl* *seulèn?*» *selta* *iməl* *pèlà* *lauəl*: «*ννη* *seu!*» *ittam* *χòρη* *νιη* *na* *οχəl* *kuşsa* *i* *seusa* *uàrdi* *sir'* *kòltna*. *seuəm* *jàtsəs* *i* *χoizət*.

χalèuət *kil'sət*, *igəl* *manəs*, *pidəm* *uàs* *uèlda* *manəs*. *igəl*

fonatát befonjam (tk. hajfonatot fonjak neki)?» — «Valahogyan sajnálj meg bennünket!» A *χòρη*-[falvi] nőt eleresztette, [az] visszajött, halat kikészíteni leült. A nagy-folyóági öreg idősebbik felesége [igy] szól: «De ilyen szájjas, nyelves állatok!» A *χòρη*-[falvi] nő megharagudott: «Te, úgymond, megöregedtél, te sokat hallasz, én semmit sem hallok.» Az öreg asszony erre elhallgatott.

Igyen vannak-vannak, a nagy-folyóági öreg megérkezett, a ladikját hallal tele fogta. A halait [ki]emelték [a ladikból], enni kezdtek. Az öreg asszony beszélni kezdett, az urának mondja: «Szájjas, nyelves állatok jődögélnek.» Erre a *χòρη*-[falvi] nő megszólalt: «Te bizony sokat hallasz (tk. a te hallásod sok is).» A *χòρη*-[falvi] nő [igy] szól: «Mi semmit sem akarunk hallani.»

A nagy-folyóági öreg csak hallgatagon evett. Aztán lefeküdtek, a feleségéhez [igy] szól: «Holnap megszállt réczére vadászni megyek.» A *χòρη*-[falvi] nő [igy] szól: «A fejedet [é. hajadat] fonjuk be!» A nagy-folyóági öreg mondja: «A fejemet miért fonod be?» Aztán az asszonyához [igy] szól: «Fond be!» Erre a *χòρη*-[falvi] nő a fejét megfésülte és keskeny vörös szalagokkal befonta. A fonással elkészült és lefeküdtek.

Másnap fölkeltek, az ura ment, megszállt réczére vadászni

manəm iubina χòρη νιη uír ùληνα manəs, tòdà χòρη χοίνα
kätllsa: «χòdì, igən seυəl seυsèn?» — «seυsèm.» — «ìəna' pà
uantman tvisèu, seυmèn.» — «igən χundi iογətl!» — «svrù ila-pèlā
iογətl.» — «igən iογətl-ki, lòmanna uàrà (ì svχna χοίda)! igən
lvràr-pànət iογà-ìàndilā! selta nvy χòriman òlā! ìàsnyam si.
mugilu mosa-sirna òndilā!»

igəl iογəs, seυəl χου ìàs-ìət-kəmna seυəm. lou uulβàsλη-igi
taləy χàβ-tèl uàs uèlmal. sittolna līsət, ìèssət. ìmal lauəl: «χοίlu!»
uulβàsλη-igi pèlā lauəl: «ì lòmna χοίləmən!» — «ìni-lagè χοί-
səmən lōn, mà uvrəm'làìəm.»

igəl kim-ēdas, χρῆβ libina lvràr-pànət lnp-ìàntsèllì. igəl
iογο-λwgəs, ì lòmna χοίσηη. ì-mosa-pvràina mur si vudəs kà-
melta: «uulβàsλη-igi χvl'sən, ìəna' àbèrlììsèn!» lou noχ-seràmdəs,
lvràrəl ìvrèmèslì, selta sòmotta uutsəsli, azət oγəl elti nòmərdì
manəs. χət ləngləl elti mur χòη'sət. luy-χət-ou tογərman òs, selta
pèlək-χatt'səsli, kurna sòηχsèli: ou kàt pèləkna alti-kèzəy kàt χui

ment. Miután az ura elment (tk. az ura elemente után), a χòρη-
[falvi] nő a folyó partján levő erdő szélére ment, ott a χòρη-
[falvi] ember megfogta: «Hogyan, az uradnak hajfonatot fon-
tál?» — «Fontam.» — «Csakugyan, megfigyeltük, fontál.» —
«Az urad mikor jön meg?» — «Majd este felé jön meg.» —
«Ha az urad megjön, hívd a takaród alá (egy subában aludni!)
Az urad pánczéljának a szegélyét varrd össze! Aztán rettegj!
Azt mondom (tk. a beszédem ez). Minket valami módon segíts!»

Az ura megérkezett, a haja hosszú kezizületnyire be van
fonva. Ő, a nagy-folyóági öreg, egész ladikkal teli réczét fogott.
Aztán ettek, ittak. A felesége [igy] szól: «Fekügyünk!» A nagy-
folyóági öreghez [igy] szól: «Egy takaró alatt fekügyünk!» —
«Asszonykám, feküdnénk [ám], de én álmos vagyok.»

Az ura kiment, a függöny mögött a pánczél szegélyét
összevarrta. Az ura bejött, egy takaró alatt feküdtek ketten.
Egyszer [csak] nép üvöltött ím kívülről: «Nagy-folyóági öreg,
veszve vagy (tk. meghaltál), ugyancsak fortélyoskodtál!» Ő föl-
serkent, a pánczélját megragadta, aztán föl akarta venni (tk.
húzni), egészen a fejére ment [az]. A ház tetejére a nép [föl]-
kúszott. A nyári ház ajtaja be volt zárva, aztán ketté törte,

laɪləŋəu. ittam kət ɟuɪ kət ɟəslna kətis ɟatt'səslɪ, ou ɟozəŋna seda i ɟɔl'səŋən.

sittəlna ɟulβəsłəŋ-igi nāuərməs pəsl ɟəŋ'gna, ɟəŋ'g-ɪlb(i) əuəlt sidi si manl. ɟən manl, ɟou manl, putta pidəs. pudi rouə vndəsna aɟɪltəɪ nɔɟ-ɟulləda pidəs, ɟələntləli: mur ɟidal ɟətɪ. selta tām seɟŋələl ələŋis ətsəŋən. ɟərəŋ ɟəɟ laɟlət: «seda mosa si ətmal nıla.» loɟ sittəlna si ɟəzəŋ ɟələs, ɪ kur səŋɟsəman ɟəŋ'g-ɪlbina lŋəs. lŋəmal svɟəɟət tām siɟəŋəl əuəlt ɟaɪsa. ɪ-manmal nəl lɔɟəβtəslɪ. ɟeɟə tədəsik lɔbas tɔɟɪl, ɟoləŋ lɔɟərləl, ɟoləŋ ɟɔɟələl seda i ollət si lɔbasəlna. si tɔɟəɟna ɟɔɟəs loln, si-pvəɟəɟna ɟɔldi ɟɔlt and dəs loln. si lɔbas tāmβəsik əuəlt nɔɟ-ɟuləs. ɟədi ɟəŋɟi ɟorəi (v. ɟorl) andəm.

ɟərəŋ ɟəɟ ɟɔɟətsət. «ɟulβəsłəŋ-igi, nŋəŋ moɟətsəu!» ɟulβəsłəŋ-igi laɟl: «tɔrəmnə ɟɔlda pərtsəɟəm təŋə, laɟl, svrməm tāmβ(i) əuəlt manəm an' ɟəl'salən.» ɟulβəsłəŋ-igi ɟərəŋ ɟəɟna

lábbal rugta: az ajtó két oldalán szablys két ember áll. Ím a két embert két kezével kétfelé ütötte, az ajtó mellett meg is haltak [azok].

Erre aztán a nagy-folyóági öreg a folyóág vizébe ugrott hirtelen, a víz alatt igyen megy ím. Rövid ideig megy, hosszú ideig megy, fulladni kezdett. A fekete meredek part mellett lassanként kezdett fölbukni, hallja [ám], [hogy] a nép jövése hallszik. Aztán ím a két hajfonata előre kijött [a vízből]. A ɟərəŋ-[falvi] nép mondja: «Ott valami mintha kijött volna, [úgy] látszik.» Ő aztán ezt a szót hallotta, az egyik lábát [a parthoz] rugván, a víz alá ment. Miközben a víz alá ment, az egyik vékonya felől találva lett. Ment egyfolytában s a nyilat kihúzta. Egy kissé odebb kamrája van, a jó páncéljai, a jó íjjai ott vannak. Ha oda (tk. erre a helyre) érhetett volna, akkor halálos veszedelemben nem jutott volna (tk. halálos veszedelmet nem ismert volna). A kamrán egy kissé idább fölbukott [a vízből], [de] a partra kimászni nincs ereje.

A ɟərəŋ-[falvi] nép [oda]érkezett: «Nagy-folyóági öreg, téged [ugyan] helybenhagytunk!» A nagy-folyóági öreg [így] szól: «Talán az isten elrendelte a halálot (tk. halni rendeltetem), úgymond, a halálomon innen [bizony] nem öltetek

noχ-tál'sa (sārəm mouna uḋdi tál'sa), setla uulβàsłəŋ-igi lauəl:
«*nəŋ tōrmən ittam uulli iis, mà mundi liləm-ki ēdəs, toχo-ki*
ioχətsəm, nəŋ χvl'sədi loln. ittam, lauəl, iāsŋəm arət si. rət-nəŋχoḋ
an' tviləm, ādəl olləm, nēməza pil an' tviləm.»

χòrəŋ iàχ lauəl [sic!]: «*mər't pōdərđəs, uēlda màsl!*» *səməl*
uantmal si uəl'sa, ēuətlhūisa. χeua-louləl soppi-səŋ'sàjət, χeua-lou
libi χoχət katra pàmna mētsəsàjət.

sittəlna χòrəŋ iàχ lauəl [sic!]: «*χundsi uulβàsłəŋ iàχ χoza*
siməs ioχ-nəŋχoḋ anda tiuəl. mattit-ki tiuəl ləjəm pàm-idi al át
kōrətlhūl!»

uulβàsłəŋ-igi nóχà-svməl numb(i) ēuətl nàuḋi key-svm tvimal,
murna sitna si palla. uəl'sa, azət ēuətlhūisa. uələm iubina tàzi
lobas χoza man'sət, sittəlna lobas pələk-puśśəl: svχən-nírən uèr'iè
ār. tàs-uòlβəs lēltsət, lābət àltnəŋ χùβ lēltsət, lobasna mola-kəm
tvuàr ős, azət lēltsələlət, man'sət. tamotta uulβàsłəŋ-igi χàtna

volna meg.» A nagy-folyóági öreget a *χòrəŋ*-[falvi] nép fölhúzta (száraz földre, a partra húzta), aztán a nagy-folyóági öreg [igy] szól: «A ti istenetek győzött (tk. nagygyá lett), én az imént, ha a lélekzetem engedte volna, oda jutottam volna [t. i. a kamrához], ti meghaltatok volna. Íme, úgymond, [csak] ennyit mondok (tk. a szóm mindössze ennyi). Rokonom nincs, egyedül vagyok, semmiféle társam sincs.»

A *χòrəŋ*-[falvi] nép [igy] szól: «Eleget beszélt, meg kell ölni!» Egy szempillantás alatt megöletett ím, fölprították. A... csontjait ketté törték, a... csontja alá hosszában száraz (tk. régi) fűvet dugtak.

Aztán a *χòrəŋ*-[falvi] nép [igy] szól: «A nagy-folyóági népnél ilyen erős ember sohasem születik, ha valaki [mégis] születik, rothadt fű gyanánt essék el!»

A nagy-folyóági öregnek a hús-szíve fölött fehér kő-szíve volt, a nép azért félt tőle. Megöletett, összevagdalták. Miután megölték, a prémes kamrához mentek, aztán a kamrát fölnyitották: öltöző-ruha (suba-botos) csakugyan sok van [ott]. A vagyont, a kincset fölrakták, hét összerótt csónakra rakták, a mi portéka csak volt a kamrában, mind fölrakták, mentek. A nagy-folyóági öreg előbbi házához érkeztek, ott kikötöttek.

ioŕətsət, s̄i ɣaisət. ittam purəš ɪmi uəl'sa, ɪaurəm pà uəl'sa, ɣòrəŋ niŋ tusa. ɣòrəŋ niŋ tuɣəm ɪubina mola-kəm uəlβəs ɔs, arədəlna tūsəiət, moɣelna man'sət, ɣòrəŋ ɪəɣ moɣna ioŕətsət.

tol ɔsət, luŋ ɔsət, ittam uulβàsələŋ-igi twiəm ɣòrəŋ niŋ ɪaurəm twiəs, ɪiɣ-ɪaurəm. mur pòdər'lət: «uulβàsələŋ-igi loɣ ɣvləs, loɣ ɪugànəlli ɪaurəm tɪɣəs.» si ɪaurəm sidi ənəmɔda pidəs. àŋ-ɣəlna ɪemas twida pitsa. ɣòrəŋ ɪəɣ tuma uərda pitsət: «təm ɪaurəm ɣundsi ɣòlda pitləli: ,mò àšəm uələm neš'! ittam ɪaurəm ɣolna ai, top ɪoɣəmdɪiɪdi-louət, ɣòrəŋ ɪəɣ àziɪi laulləli, àžəl ɣoɪ oldal, loɣ ɪaurəm ɣolna ant ɣòl'səlli.

si-kəmna ittam ɪaurəm ɪoɣəmdɪiɪl azət kāmən, ɣòrəŋ ɪəɣ laulət; tuma uərda pitsət: «təm ɪaurəm ənəməl, uul ɣuɪi-ki ɪil, muɣilu ɣoza ɪigàsta pitl, loɣl ittam ai-puləŋ uəlɔda məstallamba.» si ɪəzəŋ àŋgì-ɪəuəlna ɣòl'sa. vbəl pələ laɣəl: «ɪaurəmən ədəl-twɣəina àl əsli!» vbəl si ɪəzəŋ ɣòləs. i ɣorida pidəs.

uulβàsələŋ ɪaurəm ɪaurəmət pilna ɪvntl, nəmətti ɪaurəm loɣ

Most az öreg asszonyt megölték, a gyermeket is megölték, a *ɣòrəŋ*-[falvi] nő elvitetett. Miután a *ɣòrəŋ*-[falvi] nőt elvitték, a mi vagyon volt, mind elvitték. A maguk földjére mentek, a *ɣòrəŋ*-[falvi] nép földjére érkeztek.

[Egy] nyáron voltak, egy [téli] voltak, ím a nagy-folyóági öreg birta *ɣòrəŋ* [falvi] nőnek gyermeke született, fiúgyermeke. A nép beszél: «A nagy-folyóági öreg meghalt, [de] helyette gyerek született.» Ez a gyermek igyen növekedni kezdett. Az anyja jól gondját viselte. A *ɣòrəŋ*-[falvi] nép tanakodni kezdett: «Ez a gyermek valamikor mégis csak meghallja: ,az én atyámat hát megölték!» Most még a gyermek kicsiny, alig hogy lóató-futó nagyságnyi, a *ɣòrəŋ*-népet mondja atyjának, hogy ki az atyja, ő még nem hallotta.»

Ezenközben a gyermek mindig künn futkos, a *ɣòrəŋ*-[falvi] nép [így] szól; tanakodtak: «Ez a gyermek megnő, nagy emberré lesz, mi ránk majd megharagszik, tehát még kis korában meg kellene őt ölni.» Ezt a beszédet (tk. szót) az anyja nőtestvére meghallotta. A nénjéhez [így] szól: «A gyermekedet magános helyre ne ereszd!» A nénje ezt a szót hallotta, félni kezdett.

A nagy-folyóági gyermek a gyerekekkel együtt játszik, egyik

χοζαϊαλ an' uèrìtl, lou azàt náurèmət iāuālləli. χòrəy iāχ tuma uèr'sət: «pāri lida manlu, si náurèm uāχlèu!» àγγəl-ièuì lauəl: «náurəmən àl miū!» si iāzəy χòləs. kàt χuì ιογάtsəyən: «vbi, lauəl, náurəmən pāri lida twγáina muγ χοζəy át ol, oχ át ponl!» ittam uulβàsłəy-igi ìmi lauəl: «náurəməm an' maləm.» sittèlna tomət man'sət.

sitəlna si ollijəlet, náurèm azàt i ènməl, tumdàgan ènməl. náurèm ādəl aì χàβna iyy'ti-louāttì iis. āzəl-igi (àγγəl àzi) tās kāsłtəda manl. náurèm lauəl: «iirviè! mà iiləm.» χòrəy igi lauəl: «mola pvš kāsłən?» — «iirəm-igi, mà nvyèn matti uāsna ioytləm.» ittam àγγəl ièuina pàr'la: «iirən igi χοζə manlən, iirən igi χοζə tāzi lbasna ιογátlən, iirən igi and oštì èuəlt χondù!» ittam uulβàsłəy náurèm azà iəmas χòl'ləli. χòrəy iāχ náurèmət lauəl: «nvy, lauəl, uulβàsłəy χοì əsən.» — «mà, lauəl, uulβàsłəy χοì oldəm and osləm, mà χòrəy χοì əsəm.» tomət uulβàsłəy náurèm

gyerek se bír vele, ő a gyerekeket mind földhöz vágja. A χòrəy-[falvi] nép tanakodott: «Menjünk ételáldozatot ünnepelni (tk. enni) és ezt a gyereket [is] hívjuk!» Az anyja nőtestvére [így] szól: «A gyermekedet ne add oda!» Ezt a szót meghallotta. Két ember jött [hozzá]: «Nénénk, úgymond, a gyermeked ételáldozat alkalmával (tk. helyén) hadd legyen velünk (tk. hozzánk), fejet hadd hajtson!» Most a nagy-folyóági öreg felesége [így] szól: «A gyermekemet nem adom.» Aztán azok elmentek.

Aztán így eldegélnek, a gyermek egészen felnőtt, egészségesen nő fel. A gyermek [már] magános kis ladikon járó nagyságúvá lett. Az öreg apja (az anyjának az apja) a holmiját száritani megy. A gyermek [így] szól: «Öreg atyus, én is megyek (tk. jövök).» A χòrəy-[falvi] öreg [így] szól: «Mi szart keressz?» — «Öreg apus, hátha valami réczét lövök neked.» Most az anyja nőtestvére megengedi neki [t. i. hogy elmenjen]: «Az öreg apádhoz mégy, az öreg apádhoz a prémes kamrába jutsz [majd], s öreg apád tudtán kívül fuss el!» Most a nagy-folyóági gyermek egészen jól hallja, a χòrəy-[falvi] gyerekek [így] szólnak: «Te, úgymond, nagy-folyóági ember vagy.» — «Én, úgymond, nagy-folyóági ember voltomat nem tudom, én χòrəy-[falvi] ember

pèlâ pōdər'lat: «àzən çodi uèllh̄isa, ī-sidi n̄n̄ loln at uèllàz̄en (v. uèl'sàz̄en)!» lou nēm̄az(a) ant pōdər'l.

mosa-pvr̄àina īir̄el igi tàzi lobasna manda pitta pid̄as. īir̄el igi pèlâ laūəl: «mà pà īl̄em.» īir̄el laūəl: «tvras.» çòr̄əŋ igi èuəl n̄õm̄as: «çil̄en t̄ud̄èn?» ittam igina l̄eltsa, aī çàß ñolna am̄osl i manl̄əŋən. īõçl̄el l̄eld̄as. ñaur̄em̄ īir̄el igi laūəl: «īīl̄vp-çoi!» àl̄ḡel pèlâ uantl̄eli: k̄at p̄udi uàs ñila. «īīl̄vp-çoi, īoud̄l' mund̄i uar̄ats̄en mà k̄ald̄em̄na.»

ittam uul̄b̄asl̄əŋ ñaur̄em̄ selta īouts̄elli: ñal̄ kutna pid̄as. «uol̄əŋ çoi olm̄en! mund̄i uar̄ats̄en, man̄em̄ l̄id̄etna uèl's̄en?» k̄im̄et ñal̄ ñaur̄em̄ pà īouts̄elli, [ñal̄] uàsŋən tombina pid̄as, uàsŋən am̄asl̄əŋən çolna. çòr̄əŋ igi laūəl: «īīl̄ çoi am̄'β-īç! katra mà àz̄en uèlm̄em̄na, àz̄en īəŋ'ḡ il̄b(i) èuəl̄t mandal tvr̄àina īouts̄em̄, màstī ñoçàz̄el èuəl̄t, sīīal̄əŋna çais̄a, n̄v̄ŋ pà, laūəl, s̄em̄et am̄asīi uaīet uèlda kurts̄en! àz̄en uèlm̄em̄na nēm̄az(a) and ñisa.»

vagyok.» Azok a nagy-folyóági gyermekhez [így] beszélnek: «A hogyan az apád megöletett, úgy ölessél meg te is!» Ő semmit sem beszél.

Egyszer az öreg apja a prémes kamrába készült menni. Az öreg apjához [így] szól: «Én is megyek (tk. jövők).» Az öreg apja [így] szól: «Akadék.» A çòr̄əŋ-[falvi] öreg leánya megszólalt: «Az unokádat elviszed?» Erre az öreg elhelyezte, a kis ladik orrán ül és mennek ketten. Az újat [is] beletette [a ladikba]. A gyermek öreg apja [így] szól: «Apátlan ember! [káromkodó szó].» Előre felé látja: két fekete récze látszik. «Atyátlan ember, [hát] lödd meg, [ha] az elébb [úgy] törekedtél ntánam (tk. a nyomomban).»

Most a nagy-folyóági gyermek [a nyilat] kilötte: a nyíl nem talált (tk. közben esett). «Ugyan derék ember vagy! Az elébb akaratoskodtál, hát öltél nekem ennivalót?» A másik nyilat is kilötte a gyermek, [a nyíl] a két réczén túl esett le, a réczék még [mindig] ülnek. A çòr̄əŋ-[falvi] öreg [így] szól: «Apja embere, ebfi! Régen, mikor én az apádat megöltem, az apád a víz alatt ment, a mikor [rá]löttem, [mégis] a kellő helyen (tk. húsánál), a vékonyánál lett eltalálva, te pedig, úgymond, a szem előtt ülő vadakat sem tudod megölni! Mikor az apádat megöltem, semmi sem látszott [t. i. belőle].»

ittam uàsnən aməsłəyən i-ǵirsu, ittam uàsnən si ǵoutsəlli, uàsnən pòrləsən, noǵ-pòrləmdəm uàsnən ívlləl əuəlt soppì-əuətsəlli i-kəmna, səm-sart əuəlt əuətsəlli. «mosa-kəba àzən ǵodi ǵouthiis, si-sirna male ǵouthiida pitsən.»

tàzi lɔbasna ǵoǵətsəyən, sittalna uulβəsłəy naurəm roua ǵoza ǵaida uutsiis, iǵrləl nvrəməs, nálləl nvrəməs, uədi nāuərməs, uədi nāuərməmal svǵət ittam ǵirəl igi ǵvmdà ǵvmbəłəs. ǵàβ i-pələk əuəlt ǵirəl igi noǵ-ətl langərləl-kəmna.

«ǵirəm-igi, matta uulβəsłəy àzəm-igi mola tvǵà əuəlt ǵoudi-lhiisən?» ǵòrəy ǵoi lauəl: «mà, lauəl, al-nǵləm, màm-kəməm nəy-ǵoina àzən ǵundi ǵoutta uəritla?» nálləl pvstəsli, ǵirəl igi kət səmənən kutni tǵ ǵoutsəlli, ǵirəl igi oǵ-pat-iou ədəl ǵvbəłəs [sic!]. «àzəm-ki uəl'sən, nny pà ǵvlà!»

ǵàβəl uədi təl'səlli, lɔbas punzəs, louəl mola mázəs, sidi ləldəs. àzəl lǵər mətəsli, àzəl iǵrləl mətəsli, ǵòrəy iǵ ǵoza siməs iǵrləl, siməs lǵər ǵolna andəm. lǵər səmdəs, iǵrləl uis,

Ím a réczék ülnek egymás mellett, most a két réczére [megint] rálótt, a réczék [föl]röppentek, a fölröppent réczéket az orruk irányában egyformán kettévágta, egy szempillantás(?) alatt kettévágta. «No hát, az apád a hogyan lődözött, olyanformán kezdte! már te is lődözni.»

A prémes kamrához értek, erre a nagy-folyóági gyermek, [mikor] a meredek parthoz akart ütödni, az íjját megragadta, a nyilait megragadta, kiugrott a partra, miközben [ő] kiugrott, ím az öreg apja fölborult [a ladikkal]. A ladik egyik oldalánál az öreg apja [úgy] a válláig följön [a vízből].

«Öreg apám, egykor a nagy-folyóági apám uramat milyen helyen lőtted meg?» A ǵòrəy-[falvi] ember [így] szól: «Én, úgymond, csak tréfálok, magamforma ember az atyádat hogyan tudta volna meglőni?» A nyilát [az íjjára] helyezte, megcélozta, az öreg apjának a két szeme közé oda lőtte, a koponyája külön lefordult. «Ha az atyámat megölted, te is halj meg!»

A ladikját kihúzta a partra, a kamrát kinyitotta, a mi kellett neki, ighen megrakodott. Az atyja pánczéját megismerte, az atyja íjját megismerte, a ǵòrəy népnél ilyen íjj, ilyen pánczél még nincs. A pánczél magára vette, az íjját vette, kiment,

kim-ēdas, wantlālī: ai çàβəŋət iidal nīla lin iuəm tɔɔdjal əuəlt. nɔmsəl nɔmsəl: «mà ilamba uèrna si pitləm, nəŋxoiŋa ioɔtsàiəm. ittam loy isi ādəl nəŋxoi, manəm tol'na uèldi an' uèrəmləlī.» ti ioɔts: əŋŋəl zəui. «i igən çol tūsən?» — «i igəm uèl'səm.» — «nɔŋ ittam manà, mouəŋna rət-nəŋxoi azət an' twilən, mouəŋna ioɔttən iubina iəmas tɔɔa saraiḷ ḡlən, si-pvraina manəm tūda ḡlən.»

çàβəlna lələs, çərəŋ niŋna lidətna masa. «manà! tàm vuən iöçlā! sidi nōɔəldən əuəlt mur çoza ioɔtlən, nɔŋ mouən loŋ'g-əuət-ŋl tombina çouən and ol, uən. loŋ'g-əuət-ŋl əuəlt lirəmdī! loŋ'g-əuət-ŋlna ioɔtlən, mouən ləp çou and ol.»

çərəŋ niŋna pərtsa (kitsa), selta manmal itna ātl an' çöiḷ, çvḷ an' çöiḷ, çada ālməl iidiŋa çàβəl uədi tälləlī, mouna çöiḷ. ālməl manl, pə manl, sidi mandal əuəlt mouəlna ioɔts, loŋ'g-əuət-ŋlna āləŋna ioɔtl. selta əŋzəsləlī: «ma katra uulβəsəŋ çoi olməm, mouəm mola-çoza, çada-pələ ol?» — «mouən çou and ol. — seda ollet: keu-çədəŋ pōɔl, pet-kəzəŋ iəç, si pet-kəzəŋ iəç mouən əuəlt oslət.»

látja: kis-csónakos (é. kis csónakban ülő) jövése látszik az ő érkeztek hely felől. Elméje elmélkedik: «Talán még bajba is jutok, ember jön felém. Íme ő is magános ember, engem csak nem tud megölni.» Ide érkezett: [hát] az anyja nőtestvére. «Az öregedet hová tetted?» — «Az öregemet megöltem.» — «Te most már menj! A földeden nemzetségedből való embered nincsen. A földre érkezted után ha [majd] hamarosan jó helyre találsz, akkor majd eljössz értem.»

A csónakjába ült, a çərəŋ-[falvi] nő adott neki ennivalót. «Menj! E folyó folyását kövesd! A mint így követed, néphez érkezel, a te földed a Bálványhegyfokon túl nincs messze, [ahhoz már] közel van. A Bálványhegyfoknál kérdezősködjél! Ha a Bálványhegyfokhoz érsz, a földed onnét már nincs messze.»

A çərəŋ-[falvi] nő elküldte, aztán ment egyfolytában, éjjel sem nyugszik, nappal sem nyugszik, a hol az álom jön [szemére], [ott] a földön pihen. Az álma elmulik (tk. megy), megy tovább. A mint így megy-mendegél, földjére érkezik, előbb a Bálványhegyfokhoz ér. Aztán kérdezi: «Én ezelőtt (tk. régen) nagyfolyóági ember voltam, a földem hol, merre felé van?» — «A földed [már] nincs messze. — Ott van a kőházas falu, [aztán]

lou si iāzəŋ χòləs, līs, iēńzəs i manəs. uān manəs, χou manəs, pet-kāzəŋ iāχlāl χoza ioxtas, uđi-χaiŋs. mur al-uantlət. lou pələl. uza uərəs, uul igət iŋrā āməsman pōdər'lət. «mā uul-βāsłəŋ χoi ōsəm.» — «uulβāsłəŋ igi top ādəl ōs, muŋ, lauəl, iχ tviimal and ośsu. uulβāsłəŋ igi i iməl pureš ōs, i iməl ai niŋ ōs, ai niŋəl χōrəŋ ōs.» — «si χōrəŋ niŋ iχ mā tām ōsəm, mā tom mouna tiuəsəm.» pet-kāzəŋ igi lauəl: «iəna' sidi ōs, kat niŋ tviis.»

ittam pet-kāzəŋ igi lauəl: «mā χozəm òlā! nŋhən iχ iugànŋi tviłəm.» — «malai ādəm? olləm. mā, lauəl, ādəl tŋrāŋŋi olda an' uèritləm, mā isi māzəŋ mou tviłəm tanŋā.» pet-kāzəŋ igi pōdərđəs, lou si lŋrārəl èŋ'səlì, laiđi χoi-idi lāŋl. pet-kāzəŋ igina ittam uulβāsłəŋ χoi iχ-idi tviđa pitsa. χōrəŋ iχ χoza si ŋaurəm χvləs-ki, uulβāsłəŋ iχ rət andəm ōs loln.

a pet-kāzəŋ-nép, ez a pet-kāzəŋ-nép a földed felől már tud.»

Ő ezt a szót hallotta, evett, ivott és ment [tovább]. Rövid ideig ment, hosszú ideig ment, a pet-kāzəŋ-néphez érkezett, kikötött a partra. A nép csak néz feléje. Köszönt, az öreg emberek együtt ülven beszélnek. «Én nagy-folyóági ember vagyok.» — «A nagy-folyóági öreg csak egyedül volt, mi, úgymond, nem tudjuk, hogy fia lett volna. A nagy-folyóági öregnek az egyik felesége öreg volt, a másik felesége fiatal nő volt, a fiatal felesége χōrəŋ-nő volt.» — «Ennek a χōrəŋ-nőnek a fia én vagyok, én ott (tk. azon a földön) születtem.» A pet-kāzəŋ-[falvi] öreg [igy] szól: «Csakugyan úgy volt, két felesége volt.»

Most a pet-kāzəŋ-[falvi] öreg [igy] szól: «Maradj (tk. légy) nálam! téged fiam gyanánt tartlak.» — «Miért [volna] rossz? [Itt] maradok (tk. leszek). Én, úgymond, magános helyen nem tudok meglenni, [jóllehet] talán nekem is van földem.» A pet-kāzəŋ-[falvi] öreg [igy] szól: «A halász-falutól kezdve a nagy-folyóággal együtt, a χarva-folyóval együtt mind a te földed.» Aztán a pet-kāzəŋ-[falvi] öreg beszélt, ő ím a pánczélját levette, álló ember gyanánt áll [az]. A pet-kāzəŋ-[falvi] öreg most már a nagy-folyóági embert fia gyanánt kezdte tartani. Ha a χōrəŋ-népnél ez a gyermek meghalt volna, a nagy-folyóági nép nemzetsége [már] nem volna.

PÁPAY JÓZSEF.